

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Sémiotika čínských bankovek vydaných od roku 1949 po rok 2008

The Semiotics of Chinese banknotes issued from 1949 to 2008

Olomouc 2014

Barbora Talapková

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Ondřej Kučera

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne:

Podpis:

Chtěla bych poděkovat především mému manželovi, Miroslavu Talapkovi, který mi svou pomocí s domácností a s hlídáním naší dcery, umožnil dostatek času, abych mohla bakalářskou práci dokončit. Mé díky také patří mojí matce, za celoživotní podporu.

OBSAH

EDIČNÍ POZNÁMKA	7
ÚVOD	8
1 TEORETICKÁ ČÁST	10
1.1 Historie bankovek na čínském území	10
1.2 Sémiotika čínských bankovek	12
1.3 Popis čínských bankovek	14
2 PRAKTICKÁ ČÁST	15
2.1 Bankovky 1. série	15
2.1.1 Historické okolnosti vzniku bankovek 1. série	15
2.1.2 Společné znaky bankovek 1. série	17
2.1.3 Témata bankovek 1.série	18
2.1.3.1 Průmysl a továrny	20
2.1.3.2 Uhlí a elektřina	21
2.1.3.3 Ocel a železná ruda	21
2.1.3.4 Nákladní doprava a těžké stroje	21
2.1.3.5 Železniční stanice a vlak	22
2.1.3.6 Most	22
2.1.3.7 Džunka / čínská plachetnice	23
2.1.3.8 Obraz dělníka a rolníka	23
2.1.3.9 Zemědělská produkce	23
2.1.3.10 Zvířata a jejich využití	24
2.1.3.11 Řemeslníci	25
2.1.3.12 Památky a významná místa	25
2.2 Bankovky 2. série	29
2.2.1 Historické okolnosti vzniku bankovek 2. série	29
2.2.2 Společné znaky bankovek 2. série	30
2.2.3 Sémiotika jednotlivých bankovek 2. série	31
2.2.3.1 Dopravní prostředky	31
2.2.3.2 5jiao	33
2.2.3.3 1 yuan	33

2.2.3.4	2 yuan	34
2.2.3.5	3 yuan	35
2.2.3.6	5 yuan	35
2.2.3.7	10 yuan	36
2.3	Bankovky 3. série	37
2.3.1	Historické okolnosti vzniku bankovek 3. série	37
2.3.2	Společné znaky bankovek 3. série	38
2.3.3	Sémiotika jednotlivých bankovek 3. série	39
2.3.3.1	1 jiao	40
2.3.3.2	2 jiao	40
2.3.3.3	5 jiao	41
2.3.3.4	1 yuan	42
2.3.3.5	2 yuan, 5 yuan	42
2.3.3.6	10 yuan	43
2.4	Bankovky 4. série	44
2.4.1	Historické okolnosti vzniku bankovek 4. série	44
2.4.2	Společné znaky bankovek 4. série	45
2.4.3	Sémiotika jednotlivých bankovek 4. série	46
2.4.3.1	1 jiao	47
2.4.3.2	2 jiao	47
2.4.3.3	5 jiao	47
2.4.3.4	1 yuan	48
2.4.3.5	2 yuan	49
2.4.3.6	5 yuan	49
2.4.3.7	10 yuan	50
2.4.3.8	50 yuan	50
2.4.3.9	100 yuan	51
2.5	Bankovky 5. série	52
2.5.1	Historické okolnosti vzniku bankovek 5. série	52
2.5.2	Společné znaky bankovek 5. série	53
2.5.3	Sémiotika jednotlivých bankovek 5. série	54
2.5.3.1	1 yuan	54

2.5.3.2	5 yuan	55
2.5.3.3	10 yuan	56
2.5.3.4	20 yuan	57
2.5.3.5	50 yuan	57
2.5.3.6	100 yuan	58
ZÁVĚR		60
ANOTACE		62
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY		64
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ		66
SEZNAM PŘÍLOH		72
PŘÍLOHY		73

EDIČNÍ POZNÁMKA

V práci je použita transkripce pinyin, což je oficiálně uznávaný mezinárodní přepisem čínských znaků do latinky. U přímých citací je ponechán český přepis čínských výrazů. Pokud je na bankovce zobrazen nápis v čínském jazyce, je přepsán, přeložen do pinyinu a do českého jazyka.

ÚVOD

„Platidla jsou svébytným pramenem k poznání charakteru doby. Odrážejí její ideologii, vydávají svědectví o mocných, mají legitimizovat stávající řád a ideově působit na uživatele, kteří tak se symboly a důkazy moci přicházejí denně do styku.“¹ Pro člověka, který nemá o Číně žádné znalosti, jsou tedy bankovky jedním ze zdrojů cenných informací o této zemi. Všichni na světě používáme tyto barevné papírky, aniž bychom si uvědomili jejich pravou hodnotu. Není to pouze nástroj ke koupi mnoha věcí, ale také otisk historie a umění dané země.

Tématem této bakalářské práce je na základě diachronní² analýzy popsat a vysvětlit symboly na čínských bankovkách vydaných od roku 1949 po rok 2008. Motivy vyobrazené na 104 bankovkách, vydaných po vzniku Čínské lidové republiky³, nám poskytnou nejdůležitější informace z hlediska historického vývoje, politických změn a kultury této země. V tomto období bylo vytištěno pět sérií a každá tato série je specifická svým tématem. Jelikož hlavní slovo ve schválení vydávání bankovek má vládnoucí politická strana, jsou i náměty každé série zaměřeny na podporu jejích idejí.

Bankovky jsou analyzovány od roku 1949, který je důležitým mezníkem v dějinách čínského území. V témže roku Komunistická strana Číny⁴ porazila stranu Guomindang⁵ v boji o moc a stala se tak novou vládnoucí stranou. Dne 1. října 1949 byla na Náměstí Nebeského klidu vyhlášena nová Čínská lidová republika a začala se psát nová éra čínských dějin. Bankovky, které jsou nedílnou součástí vývoje dějin, byly tedy přizpůsobeny nové situaci a tudíž i jejich vyobrazení se liší od bankovek předešlých. Rokem 1999 se začíná vydávat poslední série čínských bankovek, která se jako platidla používají dodnes. Poslední verze těchto bankovek byla vytištěna roku 2005.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zabývá vysvětlením pojmu sémiotika, stručnou historií využití bankovek na čínském území a

1 ŠOUŠA, Jiří a ŠŮŠA, Jaroslav. *Peníze v proměnách moderní doby*. Praha: Nová tiskárna Pelhřimov, 2006. s. 7.

2 Diachronní znamená sledující proměny, změny a vývojové tendence určitého jevu v průběhu času.

3 dále také pod zkratkou ČLR

4 Déle také pod zkratkou KS Číny

5 Guomindang, neboli Čínská národní strana, byla politická strana vládnoucí v Číně v letech 1912-1949

všeobecnými informacemi o čínských bankovkách. Praktická část je rozdělena do pěti kapitol podle počtu sérií bankovek. Ke každé sérii je ve stručnosti vysvětleno historické pozadí doby, které úzce souvisí s náměty bankovek, a poukázáno na jejich společné znaky. Bankovky jsou poté seřazeny do tabulky, která nám uvádí verzi a nominální hodnotu bankovky, datum vydání, rozměr stran, barvu a motiv lícové strany a nakonec barvu a motiv rubové strany. V podkapitolách jsou poté popsány jednotlivé bankovky. Výjimku tvoří první série bankovek, která není popsána podle svých nominálních hodnot, ale podle opakujících se námětů na bankovkách. Tato série se skládá z 62 verzí, a jelikož se její motivy neustále opakují, není potřeba popisovat každou bankovku zvlášť. Na konci práce je přehled popisovaných bankovek, první je vždy zobrazena lícová strana, za ní následuje strana rubová.

Základní numismatické informace a kopie bankovek jsem získala na stránkách www.cbpm.cn a www.sinobanknote.com.

Tato práce se týká sémiotiky bankovek, a tudíž se nezabývám bankovkami padělanými a ochrannými znaky, které spadají do teorie numismatiky.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Historie bankovek na čínském území

Při zkoumání vzniku peněz je možné se dostat až do období prehistorie, kdy se začaly směňovat různé produkty vytvořené lidskou rukou. Později bylo jednotlivé směnné zboží nahrazeno penězi, které byly rozdílné podle území, na kterém se nacházely. Některé národy používaly mušle, jiné kameny, až došly k drahým kovům a postupem času k papírovým platiidlům.

Je všeobecně známo, že to byla právě Čína, která vynalezla papír jako takový a tudíž se není čemu divit, že byla zároveň i původcem vzniku papírových peněz. Jejich vznik je vykládán dvěma způsoby. „Někteří badatelé odvozují původ nejstarších papírových peněz z peněz látkových, z vláken, tedy z užitkových předmětů. Z velkých kusů užitkových se prý vyvinuly malé, symbolické kousky, které byly opatřeny tištěným textem. Druhý výklad vysvětluje vznik čínských papírových peněz z depozitních potvrzení a platebních poukázek.“⁶

Tyto „depozitní certifikáty se začaly používat už na konci tangské⁷ vlády a říkalo se jim „létající peníze“. Fungovaly jako stvrzenky na přepravu a výměnu hotovosti a zboží. Byli to vlastně předchůdci papírových peněz, které se poprvé objevily v polovině 10. století na území S'-čchuanu.“⁸ Tato forma peněz byla jednodušší na přepravu než těžké měděné a kovové mince. Pomáhala při obchodování se zbožím na dlouhé vzdálenosti a zároveň sloužila vojákům, kteří byli odveleni do bojů na severu říše, jako potravinové lístky,⁹ aby s sebou nemuseli vláčet těžké zásoby potravin.

V 11.století za dynastie Song¹⁰ se spolu s depozitními certifikáty začaly vydávat i opravdové papírové bankovky. „Zpočátku to byly státní poukázky k výplatě určité částky, směnky a podobné stvrzenky s omezenou platností, postupně však stát začal vydávat regulérní papírovou měnu s celostátní platností.“¹¹ Jejich rozšíření úzce

6 NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, Emanuela. *Základy numismatiky*. Praha: Academia, 1975. s. 21.

7 dynastie Tang vládla mezi lety 618-907

8 OBUCHOVÁ, Lubica. *Číňané 21. století : dějiny - tradice - obchod*. Praha: Academia, 1999. s. 61.

9 EBERHARD, Wolfram. *A history of China* [online]. California: University of California Press, 2006. s. 202. [cit. 2013-18-6]. Dostupné z WWW: <<http://www.gutenberg.org/files/17695/17695-h/17695-h.htm>>.

10 dynastie Song vládla mezi lety 960-1279

11 FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 111.

souviselo s rozvojem zahraničního obchodu. Za období songské dynastie dosáhla čínská civilizace vrcholu snad ve všech oborech lidské činnosti, především v oborech vědy a technologie. Je tedy velkou škodou, že se vlády nad touto prosperující zemí zmocnil nečínský národ Mongolů. „Z dlouhodobého hlediska nebyli Mongolové a jejich cizí poradci schopni spravovat tak vysoce vyspělou agrární zemi. Stát zchudl; časté emise papírových peněz znehodnotily měnu, a Číňané se proto vrátili k užívání neraženého kovu namísto měny.“¹²

Následující mingská¹³ dynastie se dostala do finančních problémů především díky investicím do obranné složky státu, hlavně proti Mongolům. Bylo zakázáno používat stříbro jako platidlo a do oběhu se vrátily papírové peníze, na které vláda spoléhala. Císař Chung-wu si ovšem neuvědomoval, že nekontrolovatelné další vydávání peněz vytváří inflaci, a stále rozdával bohaté peněžní dary v papírových bankovkách. „Roku 1425 klesla hodnota bankovek na 1 / 40 až 1 / 70 jejich původní ceny. Nakonec se papírové peníze přestaly užívat.“¹⁴ Růst zahraničního obchodu s Japonskem a Novým světem donutil vládu znovu využívat stříbro jako platidlo. Nastupující dynastie Qing¹⁵ převzala stát s měnou založenou na placení ve stříbře. Trvalo několik desítek let, než se společně s obchodem začaly zdokonalovat i finanční operace. „Bankéři z Ning-po, kteří od konce 18. století dominovali bankovnímu sektoru v Šang-haji, ve snaze vyrovnávat ze dne na den své účty, vypracovali systém známý jako „převoditelný tael“. Banky v provincii Šan-si, vybudované rodinnými spolky ve městech podél řeky Fen, vyvinuly v průběhu 19. století způsob, jak převádět finanční obnosy prostřednictvím akreditivů a platebních příkazů vystavených na jejich pobočky v dalších městech, aby se vyhnuli převážení stříbrných slitků v konvojích s doprovodem na ochranu proti banditům.“¹⁶ Vznikl tak rafinovaný systém kreditních peněz.

Ke konci své vlády byla qingská dynastie pod vlivem západních zemí a jejich vynálezů. Byly dováženy stroje na tištění bankovek a mincí a v Číně tak začala vznikat nová měna, která se rozšířila po celém území. Papírové peníze se poprvé od svého vzniku staly prvořadým platidlem, které nebylo možné směnit za mince či drahé kovy.

Se vznikem Čínské lidové republiky roku 1949 souvisí i vznik Čínské lidové

12 OBUCHOVÁ, Lubica. *Číňané 21. století : dějiny - tradice - obchod*. Praha: Academia, 1999. s. 66.

13 dynastie Ming vládla mezi lety 1368-1644

14 FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 158.

15 dynastie Qing vládla mezi lety 1644-1911

16 FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 210.

banky, která začala vydávat novou čínskou měnu, oficiálně známou pod zkratkami CNY nebo také RMB. RMB, neboli renminbi, znamená v překladu „lidová měna“. Základní jednotkou renminbi je 1 yuan, kterému se častěji říká kuai. 1 yuan rovná se 10 jiao (hovorově mao) a 1 jiao rovná se 10 fen.

1.2 Sémiotika čínských bankovek

Cílem sémiotiky je „seznámit zájemce se základními informacemi o podstatě znaků, o jejich klasifikaci a zejména o jejich všudypřítomnosti v nejrůznějších oblastech, v nichž se s nimi setkáváme.“¹⁷ Znak se velmi často definuje jako „něco, za čím se skrývá něco jiného (signatum, referent, věc) a existuje někdo, kdo si takový vztah uvědomuje.“¹⁸

Se sémiotikou úzce souvisí pojem semióza, což je „proces, při němž přiřazujeme k některému pojmu, předmětu, jevu, události nebo osobě příslušný znak. V zásadě se může jednat o pojmenování nebo označování. V prvním případě jde zpravidla o znak jazykový, tj. pojmenování něčeho pomocí určitého výrazu přirozeného jazyka. V druhém případě může jít o přiřazení nějakého znaku (symbolu, signálu, obrázku apod.) k čemukoli,¹⁹ takový znak nazýváme mimojazykovým. Znaky můžeme dále dělit na konvenční a motivované. Motivované znaky nám dávají jasnou souvislost s označovaným jevem, kdežto znaky konvenční žádnou takovou spojitost nemají a jsou dány čistě konvencí.²⁰ Na čínských bankovkách se setkáme především se znaky mimojazykovými a motivovanými, které jsou vyjádřeny portréty významných osobností nebo zástupců lidu, malbami známých krajín a budov či dalšími symboly vztahujícími se k období jejich vydání. Znaky jazykové a zároveň i konvenční jsou pak obsaženy v pečeti banky, která platidlo vydala, v podpisu prezidenta a viceprezidenta banky a také v udání nominální hodnoty bankovky.

Znaky lze také dělit na otevřené a uzavřené. „Za uzavřené znakové systémy považujeme takové, které obsahují konečný počet znaků.“²¹ Oproti tomu se „otevřené sémiotické systémy vyvíjejí a počet jejich znaků se mění. Mnoho otevřených znakových

17 ČERNÝ, Jiří a HOLEŠ, Jan. *Sémiotika*. Praha: Portál: 2004. s. 11.

18 Tamtéž, s. 16.

19 Tamtéž, s. 16.

20 Tamtéž, s. 174.

21 Tamtéž, s. 175.

systemů najdeme např. v oblasti umění, mytologie, pohádek a pověr,²² a tudíž by bylo příhodné sem zařadit i papírová platidla, která jsou součástí umění.

Dalším kritériem znaků je jejich ostrost a výraznost. „Ostrost se týká rozsahu (ohraničenosti) toho, co všechno daný znak označuje, kdežto výraznost se vztahuje k jeho více či méně jasnému významu. Není-li určitý znak výrazný (jeho význam je matný, ne zcela jasně definovatelný), pak není divu, že je také neostří (není možné zcela přesně určit, co všechno může označit a co už je mimo jeho dosah).“²³ Ačkoliv se motivy na bankovkách mohou zdát jako neostří a nevýrazné, opak je pravdou. Náměty čínských bankovek byly záměrně vybrány, aby podporovaly vládnoucí stranu a její ideje, musely být tedy uživateli srozumitelné.

Důležitou osobností zabývající se teorií sémiotiky ve 20. století byl americký filosof Charles Sanders Peirce, který dále rozdělil znaky na ikony, indexy a symboly. „Podstata ikonického znaku spočívá v tom, že obsahuje některé vlastnosti označovaného předmětu nebo jevu,²⁴ je to „znak založený na podobnosti; např. obrázek předmětu či piktogramy.“²⁵ „Index, neboli příznak, odkazuje na jednotlivý předmět, událost nebo jev.“²⁶ Mohou to být např. stopy v písku, horečka apod. Poslední skupinou znaků jsou symboly. „Symbolem je znak přiřazený k nějakému předmětu,²⁷ se kterým ho spojuje pouhá konvence. „Ve všech uměních, náboženských učeních, v mytologii, pohádkách i snech se setkáváme s velkým množstvím symbolů, kterým se odedávna v různých lidských společnostech přisuzoval určitý význam, nebo lépe řečeno celá řada dost různých a někdy i protichůdných významů. Ve většině těchto symbolů je ukryta tisíciletá zkušenost dávných pokolení našich předků.“²⁸

V této práci je většina znaků definována jako symboly. Jak už bylo řečeno výše, pro symboly obsažené v umění, tzn. i náměty na bankovkách, je charakteristická polysémie, tj. mnohoznačnost. Jelikož Čína a ostatní státy světa se vyvíjely v průběhu historie každý rozdílně, jsou i znaky a symboly chápány každou oblastí jinak. Tato práce se týká čistě jen čínské sémiotiky, která může mít výklady znaků podobné či naprosto

22 ČERNÝ, Jiří a HOLEŠ, Jan. *Sémiotika*. Praha: Portál: 2004. s. 176.

23 Tamtéž.

24 Tamtéž, s. 185.

25 DOUBRAVOVÁ, Jarmila. *Sémiotika v teorii a praxi: Proměny a stav oboru do konce 20. století*. Praha: Portál, 2002, s. 49.

26 ČERNÝ, Jiří a HOLEŠ, Jan. *Sémiotika*. Praha: Portál: 2004. s. 186.

27 DOUBRAVOVÁ, Jarmila. *Sémiotika v teorii a praxi: Proměny a stav oboru do konce 20. století*. Praha: Portál, 2002, s. 50.

28 ČERNÝ, Jiří a HOLEŠ, Jan. *Sémiotika*. Praha: Portál: 2004. s. 188.

odlišné od zbytku světa. Náměty u jednotlivých čínských bankovek byly podřízeny určité době, která polysémii ve většině případů vylučuje. Témata mají vyjadřovat určitý směr vládnoucí strany a tudíž nemohou mít více výkladů.

Pro čínskou symboliku jsou specifické také slovní hříčky. „Často je pojem, který chceme symbolicky vyjádřit, souzvučný nebo téměř souzvučný se symbolem samým (jako například *fu* – štěstí a *fu* – netopýr, který je proto symbolem štěstí). V těchto případech můžeme mluvit o zvukových symbolech, symbolech souzvuku.“²⁹

1.3 Popis čínských bankovek

„Popis papírových platidel je určován jeho účelem. Může pouze charakterizovat, může však i zachycovat každou podrobnost.“³⁰ Hlavní náplní této práce je ze sémiotického hlediska rozebrat náměty zobrazené na čínských bankovkách a k tomu postačí uvést jejich nominální hodnotu, datum vydání, rozměr, barvu a rozebrat motivy lícové a rubové strany.

Jelikož zde budou popisovány náměty na obou stranách bankovky, je potřeba nejdříve definovat líc (avers) a rub (revers). „Líc většinou určuje buď výsostný znak státu nebo podoba panovníkova nebo počátek opisu. Pokračování opisu, znak panovníkův nebo symbolický obraz případně s označením hodnoty se nalézají pak na rubu.“³¹ Pro čínské bankovky tedy platí, že pokud je strana pouze dekorativní, je to strana rubová. Pokud je na bankovce vyobrazen portrét člověka, je to strana lícová. Přímou pro čínské bankovky můžeme použít také definici, že lícová strana je ta, na které je uvedeno číslo bankovky a kde jsou dány pečetě prezidenta a viceprezidenta Čínské národní banky.

29 EBERHARD, Wolfram. *Lexikon čínských symbolů: Obrázková řeč Číny*. Praha: Volvox Globator, 2001. s. 10.

30 NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, Emanuela. *Základy numismatiky*. Praha: Academia, 1975. s. 81.

31 Tamtéž, s. 78-79.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Bankovky 1. série

Bankovky první série se začaly vydávat od prosince roku 1948 a jejich oficiální stáhnutí z oběhu bylo ke dni 10. května 1955. Tato série byla jedinou legální měnou a kolovala na celém území Číny, s výjimkou Taiwanu a Tibetu.³² Bankovky byly tištěny ve 12 nominálních hodnotách yuanu: 1, 5, 10, 20, 50, 100, 200, 500, 1.000, 5.000, 10.000 a 50.000.

2.1.1 Historické okolnosti vzniku bankovek 1. série

V prosinci roku 1948 byla založena Čínská lidová banka a zároveň s jejím založením se začala vydána i první série nových bankovek. Zemí zmítala občanská válka mezi stranou Guomindang (nacionalisty) a komunistickou stranou a s tím souvisela i rozdílná platidla na jejich obsazených územích. Čínská lidová banka se proto rozhodla měnu sjednotit a vydala úplně nová platidla „první série“. První bankovky této série byly vydány 1. prosince 1948 v době, kdy už měla nad většinou čínského území nadvládu komunistická strana.

„Už ke konci 2. světové války měla KS Číny pod svou správou rozsáhlé oblasti, v nichž žila nejméně čtvrtina obyvatelstva státu a strana tak měla charakter strany vládnoucí.“³³ Od počátku roku 1948 se pomalu obracela i situace na poli válečném a komunisté začali postupně přebírat vládu nad celým územím. To vše dospělo k 1. lednu 1949, kdy Čankajšek navrhl čínským komunistům jednání o míru a dne 21. ledna se vzdal všech funkcí a později se odebral na Taiwan.³⁴ Oficiální vyhlášení Čínské lidové republiky proběhlo dne 1. října 1949 na náměstí Nebeského klidu. „Čína vstoupila na cestu budování socialismu přímo od polokoloniální, polofeudální společnosti. Jako dědictví staré společnosti převzala krajně nerozvinutou průmyslovou základnu, zaostalé

32 *Banknote and Coin Appreciate* [online]. [cit. 2013-7-12]. The first series of RMB. Dostupné z WWW: <<http://www.cbpm.cn/English/BanknoteandCoinAppreciation/BCPRC/TheFirstSeriesofRMB>>.

33 KUBEŠOVÁ, Marcela. *Cesty čínské revoluce 1946-1956*. Praha: Univerzita Karlova, 1987. s. 55.

34 BAKEŠOVÁ, Ivana. *Čína ve XX. století: díl 1*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. s. 105.

naturální zemědělství, masovou negramotnost, početně velmi slabou inteligenci a hluboce zaostalou vědu a techniku.³⁵ To vše se snažila dát do pořádku.

„Z pohledu vládnoucí strany bylo prvních osm let – od října 1949 do konce roku 1957 – tvůrčím obdobím obnovy, růstu a inovace.“³⁶ Rokem 1949 až 1953 začíná budování nového státu, s velkým přispěním Sovětského svazu. Nové Čínské lidové politické poradní shromáždění vypracovalo dokument nazvaný Společný program, kterým stanovilo cíle nového státu: „dokončit osvobození celé země, zajistit její suverenitu a územní integritu, odstranit privilegia imperialistických států, znárodnění tzv. „byrokratického kapitálu“³⁷ zrušení feudálních vztahů na venkově, ochranu státního, družstevního i soukromého vlastnictví lidu a také formuloval práva a povinnosti občanů, deklaroval zrovnoprávnění žen a rovnoprávného postavení národnostních menšin.“³⁸ „Země byla rozdělena na šest vojenskoadministrativních oblastí, které v počátečním období spravovaly vojenské komise, dokud nebyly v roce 1954 zrušeny.“³⁹ Dalším důležitým krokem bylo zvládnutí inflace. Vláda převzala celý bankovní sektor a získala tak kontrolu nad všemi úvěry, vytvořila celostátní obchodní společnosti a vyplácela mzdy pomocí takzvaného nákupního koše.⁴⁰ Především díky těmto opatřením se jí podařilo dostat inflaci pod kontrolu do konce roku 1950.

Mao Zedong v článku z prosince 1948 charakterizoval budoucí stát jako republiku vedenou dělnickou třídou, založenou na svazku dělníků a rolníků.⁴¹ Už během občanské války se strana snažila získat rolníky „prosazováním jejich bezprostředních ekonomických požadavků, které snižovaly míru jejich vykořisťování a současně oslabovaly vykořisťovatelské elementy na vesnici. Šlo zejména o snižování daní, o snižování nájemného z půdy, lichvářského úroku aj.“⁴² Velmi důležitou roli hrála i pozemková reforma, za kterou se vedly kampaně už před rokem 1949 a které měly za úkol svrhnout bohaté statkáře, získat půdu a rozdělit ji mezi bezzemky (a poté ji postupem času znárodnit). Důležitá byla i industrializace, která se projevovala hlavně

35 ŠKVAŘIL, Jaroslav. *Čínská lidová republika – historie a současnost*. Praha: Horizont, 1987. s. 5.

36 FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 387.

37 Byrokratickým kapitálem se nazývá majetek v držení velkoburžoazie, která zbohatla díky spolupráci se zahraničním kapitálem a podílela se na moci nacionalistů. (BAKEŠOVÁ 2003, s. 10.)

38 BAKEŠOVÁ, Ivana. *Čína ve XX. století: díl 2*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 6.

39 FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 388.

40 Tamtéž, s. 388-389.

41 KUBEŠOVÁ, Marcela. *Cesty čínské revoluce 1946-1956*. Praha: Univerzita Karlova, 1987. s. 69.

42 Tamtéž, s. 66.

zvýšením počtu dělníků v továrnách, kteří se znovu stěhovali z vesnic do měst, a také začleňováním samostatných řemeslníků do družstev. Počátkem roku 1949 se začal klást důraz na práci dělníků a snaha získat je za členy strany. Byly jim zlepšeny pracovní podmínky jako „zaručené minimální mzdy, stanovené při trvalé inflaci s ohledem na dobové ceny základních potravin, mzdové vyrovnání a překonání diskriminačních opatření vůči různým kategoriím dělníků (podle národnosti, pohlaví, věku), stabilizace pracovní doby, postupně i sociální pojištění aj.“⁴³

Dalšími cíli vlády bylo přebudování železnice a oživení lodních linek, chtěla dát do pořádku kanalizace a ulice, žebráci, prostitutky a drobní zločinci byli posíláni na převýchovu. Zabývala se i šířením zdravotní péče, gramotnosti a především Mao Zedongových myšlenek. KS Číny postupně prorůstala společností, stanovila modely chování, předepisovala, jak myslet, potlačovala individuální odchylky⁴⁴ a díky zrovnoprávnění žen si také vytvořila novou pracující skupinu. Snažila se získat pod kontrolu továrny a přivlastnit si tak jejich kapitál.

2.1.2 Společné znaky bankovek 1. série

V době vydávání této série probíhalo na čínském území mnoho změn politického a hospodářského rázu a tato změň vysvětluje i nejpočetnější a nejširší záběr zobrazovaných motivů v podobě 62 verzí bankovek. Bankovky zobrazovaly především zemědělské a průmyslové motivy. Opakujícími se náměty jsou rolníci a dělníci, továrny, zemědělské a průmyslové stroje, chov zvířat a jednotlivá řemesla. Často zobrazované jsou také vlaky, mosty a lodní doprava. Od dvousetyuanové bankovky výše se na bankovkách objevují i motivy známé krajiny či památky. Tato série nově vzniklé republiky měla za úkol podpořit budování nové a moderní Číny, podpořit osvobozenou válku, stabilizaci společnosti, obnovení produkce a výměnu zboží mezi městskými a vesnickými oblastmi.⁴⁵

Jelikož byly některé bankovky vydány ještě před oficiálním založením Čínské lidové republiky, mají na své lícové straně dole u udání roku nápis „Čínská republika“⁴⁶

43 KUBEŠOVÁ, Marcela. *Cesty čínské revoluce 1946-1956*. Praha: Univerzita Karlova, 1987. s. 76.

44 FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 389.

45 *Banknote and Coin Appreciate* [online]. [cit. 2013-7-14]. The first series of RMB. Dostupné z WWW: <<http://www.cbpm.cn/English/BanknoteandCoinAppreciation/BCPRC/TheFirstSeriesofRMB>>.

46 Čínská republika pod nadvládou Čankajška byla na území pevninské Číny v letech 1912-1949.

(*Zhōnghuá Mínguó*, 中華民國). Letopočet navazuje na staré tradice, kdy založení nové éry souviselo i se založením nového kalendáře a počítání od roku nula. Čínská republika s tímto počítáním začala roku 1912. Bankovky vydané ke konci roku 1949 už v této tradici nepokračují a udávají rok svého vydání podle Gregoriánského kalendáře.

Rubová strana bankovek je z převážné většiny tvořena dekorativním vzorem, ale výjimečně je zde zobrazen zemědělský motiv, dopravní prostředek či posvátná budova. Dekorativní vzory jsou často v podobě kruhu. Kruhy jsou jednoduché s čínskou číslovkou uvnitř či kruhy dvojité, mezi jejichž okraji se většinou nachází druh obiloviny, která směřuje dovnitř. Kruh je „symbolem dokonalosti a celosti“⁴⁷ a značil tehdejší stát, který Mao Zedong považoval za sjednocený, dokonalý a za pokračující říši středu, na kterou shlíží ostatní státy. Častým doplněním kruhů jsou silné sloupy podobné antickým řeckým sloupům. Takovéto sloupy jsou v Číně používány k podepírání budov a tvoří podloubí. Značí obrovskou sílu, sílu vládnoucí ruky, která zvládne podepírat celou Čínu.

Na zadní straně bankovek vydaných v roce 1951, hodnoty 500 yuan a vyšší, je použito mongolské a ujgurské písmo. Přední strana zobrazuje také typické motivy těchto oblastí, tedy koně a velbloudy a město Zhande. Tyto bankovky byly používány převážně na těchto územích.

2.1.3 Témata bankovek 1. série

Přehledová tabulka bankovek 1. série

Číslo bankovky	Nominální hodnota	Datum vydání	Rozměr (mm)	Barva lícové strany	Motiv lícové strany	Barva rubové strany	Motiv rubové strany
1a	1 yuan	10. ledna 1949	113 x 54	modrá a růžová	dělník a rolník	světle kávová	dekorativní vzor
1b	1 yuan	srpen 1949	116 x 56	světle modrá a červenomodrá	továrna, nákladní auto	světle fialová	dekorativní vzor
2a	5 yuan	10. ledna 1949	115 x 56	modrá	džunka	zelená	dekorativní vzor
2b	5 yuan	23. února 1949	117 x 56	zelená	pastva stáda ovcí	tmavě zelená	dekorativní vzor
2c	5 yuan	červenec 1949	127 x 60	modrá	buvol, sklizeň, zemědělské náčiní	tmavě hnědá	dekorativní vzor
2d	5 yuan	srpen 1949	116 x 56	žlutá a hnědá	tkaní	tmavě hnědá	dekorativní vzor
3a	10 yuan	1. prosince 1948	121 x 63	světle a tmavě zelená	orba, uhelný důl	modrozelená	dekorativní vzor
3b	10 yuan	23. února 1949	122 x 65	žlutá a růžová	tesařské práce, orba	tmavě hnědá	dekorativní vzor
3c	10 yuan	25. května 1949	122 x 64	tmavě hnědá	železniční stanice	zelená	dekorativní vzor
3d	10 yuan	srpen 1949	121 x 64	světle zelená a červozelená	dělník a rolník	modročerná	Liuhe pagoda

⁴⁷ GUTER, Josef. *Bohové a symboly staré Číny: Slovník čínské mytologie*. Praha: Nakladatelství Brána, 2005. s. 99.

4a	20 yuan	1. prosince 1948	121 x 64	tmavě zelená a kávová	přeprava osly, vlak	fialovočervená	dekorativní vzor
4b	20 yuan	23. února 1949	120 x 64	zelenomodrá a kávová	tlačení vozíku s železnou rudou	šedozeleň	dekorativní vzor
4c	20 yuan	červenec 1949	124 x 64	světle modrá a modrá	hora dlouhověkosti	čemozeleň	dekorativní vzor
4d	20 yuan	srpen 1949	121 x 64	modrozeleň a černožlutá	průmysl a doprava	čemozeleň	dekorativní vzor
4e	20 yuan	srpen 1949	121 x 63	fialová	vlak a džunka	tmavě hnědá	dekorativní vzor
4f	20 yuan	září 1949	120 x 62	tmavě a světle modrá	mlácení obilí	tmavě modrá	dekorativní vzor
4g	20 yuan	říjen 1949	125 x 63	fialovočervená	hora dlouhověkosti	čemošedá	dekorativní vzor
5a	50 yuan	1. prosince 1948	133 x 69	světle modrá a načervenalá černá	osel a vodní kolo, vozík s uhlím	žlutohnědá	dekorativní vzor
5b	50 yuan	10. února 1949	132 x 70	fialovočervená	vlak a most	modrá	nákladní auto, elektrické vedení
5c	50 yuan	20. března 1949	135 x 67	žlutá, modrá a černá	vlak	kávová	dekorativní vzor
5d	50 yuan	duben 1949	133 x 69	žlutá, modrá a černá	vlak	kávová	dekorativní vzor
5e	50 yuan	červen 1949	133 x 69	tmavě modrá	vlak a most	sytě červená	nákladní auto, elektrické vedení
5f	50 yuan	srpen 1949	134 x 70	světlá kávová	dělník a rolník	fialovočervená a růžová	dekorativní vzor
5g	50 yuan	3. října 1949	133 x 70	světle modrá a šedozeleň	pamí válec	fialovošedá	kůň a vůz
6a	100 yuan	10. ledna 1949	132 x 69	modrá, žlutá, červená a černá	orba, továrna	světle červenohnědá	dekorativní vzor
6b	100 yuan	5. února 1949	133 x 69	modrá, zelená a černo-fialová	továrna, železniční stanice	světle a tmavě žlutá	dekorativní vzor
6c	100 yuan	5. února 1949	132 x 69	zelená	hora dlouhověkosti	světle čemozeleň	vlak
6d	100 yuan	20. března 1949	131 x 70	zelená	hora dlouhověkosti	světle čemozeleň	vlak
6e	100 yuan	20. března 1949	132 x 68	světle růžovo-fialová	továrny	hnědá	dekorativní vzor
6f	100 yuan	25. března 1949	134 x 70	modrá, fialová a černá	most přes řeku Beihai	šedá a modrá	dekorativní vzor
6g	100 yuan	červen 1949	135 x 70	žlutá, černá, fialová, šedá a modrá	most přes řeku Beihai	šedomodrá a fialová	dekorativní vzor
6h	100 yuan	srpen 1949	134 x 70	světle růžovo-fialová	pamí loď	sytě červená	dekorativní vzor
6i	100 yuan	5. září 1949	132 x 68	tmavě žlutá, vínově červená a černá	přeprava na oslech, obdělávání půdy	modrozeleň	dekorativní vzor
6j	100 yuan	20. ledna 1950	132 x 69	červenohnědá	džunka	modrozeleň	dekorativní vzor
7a	200 yuan	20. března 1949	133 x 69	žlutá a modrá	Letní palác	světle fialovočervená	dekorativní vzor
7b	200 yuan	8. května 1949	135 x 70	žlutá, fialová a zelená	chrám Paiyun	světle a tmavě hnědá	dekorativní vzor
7c	200 yuan	srpen 1949	134 x 70	zelená a černo-fialová	Velká zeď	tmavě fialová	dekorativní vzor
7d	200 yuan	září 1949	134 x 70	žlutá, modrá a kávová	ocelárna	oranžová a tmavě hnědá	dekorativní vzor
7e	200 yuan	20. října 1949	130 x 70	čemo-modrá	sklizeň	čemozeleň	dekorativní vzor
8a	500 yuan	10. září 1949	133 x 70	tmavě hnědá	venkovská oblast (rolník a most)	modrozeleň	dekorativní vzor
8b	500 yuan	10. září 1949	134 x 70	šedozeleň, světle fialová, černá	Brána Zhengyang	světle modrošedá a kávová	dekorativní vzor
8c	500 yuan	3. října 1949	134 x 70	světlá kávová	pamí lopatkové rypadlo	šedočerná	dekorativní vzor
8d	500 yuan	20. října 1949	134 x 70	hrachově zelená	traktor	modrozeleň a žlutohnědá	dekorativní vzor
8e	500 yuan	1. dubna 1951	134 x 69	zelená, fialová, černá a tmavě hnědočervená	orba	kávová	dekorativní vzor
8f	500 yuan	1. října 1951	134 x 70	světle modrá a tmavě černo-fialová	město Zhande	tmavě černo-fialová	dekorativní vzor (s ujurštinou)

9a	1.000 yuan	11. září 1949	150 x 62	světle fialová	orba	světlá kávová	chrám nebes
9b	1.000 yuan	3. října 1949	134 x 70	světle modrá a světle žlutá	sklizeň	zelená	dekorativní vzor
9c	1.000 yuan	15. listopadu 1949	140 x 75	modročerná	tři traktory	modročerná	sklizeň pšenice
9d	1.000 yuan	23. prosince 1949	134 x 70	světle modrá a fialová	tlačení vozíku s železnou rudou, orba	světle modrá	pamí loď
9e	1.000 yuan	20. ledna 1950	134 x 70	modrozelená a modročerná	most přes řeku Qiantang	světle fialová	dekorativní vzor
9f	1.000 yuan	1. října 1951	134 x 70	světle modrá a tmavě zelená	pastva stáda koní	světle fialová	dekorativní vzor (s ujurštinou)
10a	5.000 yuan	20. ledna 1950	140 x 75	světle modrá, světle zelená a čemomodrá	orající traktor	tmavě zelená	dekorativní vzor
10b	5.000 yuan	20. ledna 1950	140 x 75	tmavě hnědá	továrna, orající traktory	žlutá a zelená	dekorativní vzor
10c	5.000 yuan	17. května 1951	140 x 74	světle a tmavě zelená	velbloud	světle a tmavě modrá	dekorativní vzor (s mongolštinou)
10d	5.000 yuan	1. října 1951	140 x 71	světle zelená a tmavě hnědá	pastva stáda ovce	světle modrá a tmavě zelená	dekorativní vzor (s ujurštinou)
10e	5.000 yuan	25. září 1953	140 x 75	tmavě fialovo hnědá	most přes řeku Wei	modrá, červená a zelená	dekorativní vzor
11a	10.000 yuan	20. ledna 1950	140 x 75	meruňkově žlutá, světle modrá a čemozelená	pamí loď	tmavě hnědá	dekorativní vzor
11b	10.000 yuan	20. ledna 1950	140 x 75	žlutá a tmavě hnědá	koně orající půdu	tmavě hnědá a hnědá	stádo krav a ovce
11c	10.000 yuan	17. května 1951	140 x 75	světle fialová a tmavě červenohnědá	pastva stáda koní	světle modrá a tmavě hnědá	dekorativní vzor (s mongolštinou)
11d	10.000 yuan	1. října 1951	140 x 75	tmavě hnědočervená	přeprava pomocí velbloudů	světle modrá a červená	dekorativní vzor (s ujurštinou)
12a	50.000 yuan	prosinec 1953	140 x 75	modročerná a červozelená	Brána Xinhua	tmavě zelená	traktor
12b	50.000 yuan	prosinec 1953	140 x 75	červená, fialová a zelená	sklizející traktor	tmavě hnědá	ocelárna

2.1.3.1 Průmysl a továrny

- průmysl a doprava (4d)
- továrna (1b, 6a, 6b, 6e, 10b)

V počátcích republiky se kladl velký důraz na průmysl, průmyslovou výstavbu a jeho výroby a také rozvoj elektrické energie. Ocelářský průmysl byl považován za základ dalších odvětví průmyslu. Nejdůležitější složkou byla ale elektřina, bez níž by průmysl nemohl fungovat.⁴⁸ Elektřina byla produkována převážně v uhelných továrnách, a proto se kladl i velký důraz na těžbu uhlí. Jednoduše řečeno, všechno bylo propojeno se vším.

Na mnoha bankovkách jsou centrálním motivem továrny s kouřícími komíny a velmi často také tvoří pozadí. Továrny v počátcích vzniku ČLR poukazyvaly na

⁴⁸ *Chinese posters* [online]. 2013-3-16 [cit. 2013-11-20.]. First Five Year Plan (1953-1957). Dostupné z WWW: <<http://chineseartists.net/themes/first-five-year-plan.php>>.

rozvíjející se industrializaci a na prosperitu státu. V popředí továren je mnohdy zobrazováno nákladní auto vrchovatě naložené obilím, které tak vyjadřuje spojitost průmyslu se zemědělstvím.

2.1.3.2 Uhlí a elektřina

- uhelný důl (3a)
- vozík s uhlím (5a)
- elektrické vedení (5b rub, 5e rub)

Těžba uhlí, které bylo potřeba především pro výrobu elektrické energie, se překotně zvýšila po vzniku ČLR, kdy byl přejatý sovětský systém plánování.⁴⁹ V roce 1949 byla většina uhelných dolů znárodněna a cílem vlády bylo jejich další rozšiřování. Stát investoval nemalé peníze do nových přístrojů a dalšího zařízení potřebného k rychlejší a snadnější těžbě.⁵⁰ Uhlí sloužilo nejen k výrobě elektřiny, ale také jako pohonná hmota do dopravních prostředků, palivo do topení a především jako palivo při tavně železa a oceli.

2.1.3.3 Ocel a železná ruda

- ocelárna (7d, 12b rub)
- tlačení vozíku se železnou rudou (4b, 9d)

Stejně jako uhelné doly, byly i doly na železnou rudu stavěny a obnovovány se sovětskou pomocí. Ocel se používala pro všechny druhy výstavby: budov, mostů, dopravních prostředků, elektrického vedení, vojenské a zemědělské techniky a dalších potřebných strojů. Pro celkový rozvoj hospodářství byl právě ocelářský průmysl nejdůležitější, a proto se stal i jedním z ústředních témat na bankovkách této doby.

2.1.3.4 Nákladní doprava a těžké stroje

- nákladní auto (1b, 5b rub, 5e rub)
- parní loď (6h, 9d rub, 11a)
- parní válec (5g)

49 PENG, Wuyuan. The evolution of China's coal institutions [online]. 2009-8 s. 7. [cit. 2013-11-20]. Dostupné z WWW: <http://iis-db.stanford.edu/pubs/22612/PESD_WP_86.pdf>.

50 *Library of Congress Country Studies* [online]. 1987-8 [cit. 2013-11-20]. China energy: Oil and Natural Gas. Dostupné z WWW: <<http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstody:@field%28DOCID+cn0224%29>>.

- parní lopatkové rypadlo (8c)

Všechna výše zmíněná těžká technika byla do ČLR přivážena ze Sovětského svazu a zároveň i s jejich pomocí vyráběna přímo na domácí půdě. Nákladní auta i parní lodě se používaly především na přepravu zboží a zemědělských produktů. Parní lodě se využívaly na delší trasy a na vývoz produktů do zahraničí. Konstrukce nových strojů, které by usnadnily práci, byla považovaná za jednu z hlavních bodů industrializace.

2.1.3.5 Železniční stanice a vlak (3c, 4a, 4d, 4e, 5b, 5c, 5d, 5e, 6b, 6c rub, 6d rub)

Budování železnice a její rozšíření do všech koutů země se stala také jedním z hlavních cílů vlády. Nejenže propojovala odlehlé kouty Číny a tím ji sjednocovala, ale také sloužila k přepravě velkého množství nákladu a lidí. Vlaky hrály také důležitou roli během občanské války, kdy sloužily k dopravě vojsk a dodávek zboží na vzdálená místa.

Do doby vzniku Čínské lidové republiky se železniční síť rozprostírala pouze v přímořských oblastech na východě území a v severovýchodní Číně, nebyla moc kvalitní a patřila pod různá řízení, což omezovalo její rozvoj. Po nástupu nové vlády roku 1949 se vše znárodnilo, a tudíž i železniční doprava mohla být pak jednotně řízena z centra.

2.1.3.6 Most

- most (4d, 5b, 5e, 8a)
- most přes řeku Wei (10e)

Most jako konstrukce znovu poukazoval na rozvoj průmyslu a schopnost vytvářet velké projekty. Je také symbolem spojení dvou oblastí. V Číně začala být spojována i velmi vzdálená místa, která od sebe oddělovala řeka.

- most přes řeku Qiantang (9e)

Most Qiantang, nacházející se ve městě Hangzhou v provincii Zhejiang, byl prvním ocelovým dvouposchodovým mostem v Číně. S jeho stavbou se začalo 8. srpna roku 1934 a byla dokončena v září 1937. Díky silnici v horní části mostu bylo město Hangzhou propojeno se Šanghají, železniční trať spojovala provincii Zhejiang s jižnější provincií Jiangxi. V roce 1937 město Hangzhou obsadili Japonci a byl vydán příkaz most zničit. Jeho slavná éra tedy trvala pouhých 89 dní.⁵¹

51 *Sinobanknote* [online]. [cit. 2013-12-8]. Qiantang River Bridge. Dostupné z WWW: <http://www.sinobanknote.com/show_article.php?

V roce 1953 byl tento most znovu postaven. Dodnes symbolizuje boj čínského lidu proti japonské okupaci.

2.1.3.7 Džunka / čínská plachetnice (2a, 4e, 6j)

Džunky jsou lodě podobné plachetnicím určené k přepravě potravin či jiných výrobků z venkova do měst. Jsou symbolem štěstí, vyjadřují, aby všechno probíhalo stejně bezpečně jako jejich plavba.⁵² Vzhledem k přelidněnosti Číny jdou zároveň i domovem pro mnohé čínské rodiny. Za občanské války je komunistická armáda používala nejen k transportu, ale také jako válečné lodě.

2.1.3.8 Obraz dělníka a rolníka (1a, 3d, 5f, 8a)

Dělník nesoucí kladivo a rolník s motykou jsou klasickým vyobrazením dvou příslušníků čínského lidu. Dělníci a rolníci zastávali v počátcích republiky velmi důležitou roli, především podporovali vládnoucí stranu a také zastávali nejdůležitější pracovní sílu k získávání základních surovin a nejdůležitějších denních potřeb. Rolníci a dělníci byli hlavní podstatou státu, i když mnohdy nedoceňovanou a považovanou za velmi nahraditelnou. Na nich však stál celkový rozvoj průmyslu a zemědělství a také nekonečně úmorná práce.

2.1.3.9 Zemědělská produkce

- sklizeň (2c, 7e, 9b, 9c rub)
- orba (3a, 3b, 6a, 8e, 9a, 9d, 11b)
- obdělávání půdy (6i)
- mlácení obilí (4f)
- zemědělské náčiní (2c)

Zemědělská produkce byla pro rozvoj státu velmi důležitá, protože zásobovala dělníky pracující v průmyslových odvětvích. Hlavním cílem pětiletého plánu bylo zvýšení produkce potravin, k čemuž měl přispět již probíhající systém kolektivizace. Mělo se zefektivnit využití nabízené půdy, vytvořit nová pole v horských oblastech a zlepšit systém zavlažování. Začaly se vyrábět a dovážet nové zemědělské stroje a

language=english§ion=building&title=qiantang>.

52 GUTER, Josef. *Bohové a symboly staré Číny: Slovník čínské mytologie*. Praha: Nakladatelství Brána, 2005. s. 54.

náčíní, zvýšilo se používání hnojiv a úkolem bylo i vybírání lepších sazenic a semen.⁵³

Na bankovkách jsou zobrazeny lány překypující obilím a jejich sklizeň. Nákladní auta, zvířaty tažené povozy i ruce rolníků jsou plné klasů. Bankovky měly motivovat rolníky k práci na poli, která se jim pak odvděčí takovouto úrodou.

- traktor (8d, 9c, 10a, 10b, 12a rub, 12b)

Díky kolektivizaci pracovalo na poli více lidí a díky novým technickým vymoženostem jim byla částečně usnadněna práce. Velmi nápomocným strojem, který se používal při orbě i sklizni, byl traktor. Na bankovkách je často zobrazen v počtu tří. „Podle čínské tradice je právě trojka symbolem Člověka, a to vzhledem k jeho ústřední pozici mezi Nebem a Zemí.“⁵⁴

2.1.3.10 Zvířata a jejich využití

- pastva stáda ovcí (2b, 10d, 11b rub)

Ovce byly využívány především na maso a na vlnu, a proto se na bankovkách vyskytují pouze jako stádo. Ovce i krajina kolem nich zobrazují klidný a prosperující kus čínské země. Je příznačné, že i samotný symbol ovce „je spojován se zemí a žlutou barvou úrodné půdy, která přináší prosperitu a úspěch.“⁵⁵

- buvol / kráva (2c, 11b rub)

Buvol je v Číně „symbolem jara a zemědělských prací. Je ceněn pro svou vytrvalost a sílu.“⁵⁶ Lidé ho často používají k orbě jako tažné zvíře. I v dnešní době hodně Číňanů nejí hovězí maso, protože jim přijde nesprávné zabít a sníst takto nápomocné zvíře.⁵⁷

- osel (4a, 5a, 6i)
- kůň (5g rub, 9f, 11b, 11c)

Obě tato zvířata, osel a kůň, sloužila k orbě, přepravě zboží a jako tažná zvířata povozů. I když se v nově vzniklé republice začaly vyrábět stroje, které by nahradily tyto činnosti, nebylo jich dostatek a většina obyvatel si musela vystačit s použitím domácích zvířat. Na bankovce „4a“ a „5a“ je vidět srovnání použití oslů a moderní technologie.

53 *Chinese posters* [online]. 2013-3-16 [cit. 2013-11-28]. First Five Year Plan (1953-1957). Dostupné z WWW: <<http://chinese-posters.net/themes/first-five-year-plan-3.php>>.

54 OBUCHOVÁ, Lubica. *Čínské symboly*. Praha: Grada Publishing, 2000. s. 38.

55 Tamtéž, s. 100.

56 Tamtéž, s. 95.

57 EBERHARD, Wolfram. *Lexikon čínských symbolů: Obrázková řeč Číny*. Praha: Volvox Globator, 2001. s. 121.

Jelikož se v Číně považuje osel za hloupé zvíře,⁵⁸ je spojení těchto dvou námětů důkazem, že lepší pro rozvoj ČLR by bylo použití více moderních strojů.

Bankovky „9f“ a „11c“ zobrazují volně se pasoucí koně v oblasti Vnitřního Mongolska a Xinjiangu, typickými oblastmi jejich chovu. Z těchto oblastí pochází nejlepší a nejsilnější koně.⁵⁹

- velbloud (10c, 11d)

Ve Vnitřním Mongolsku a Xinjiangu, především na jejich náhorních plošinách, se chovají velbloudi. Velbloud se považuje za velmi vytrvalé zvíře, i když trochu líné. Jako nosič nákladů, hlavně soli, sloužil až do novověkých dějin a při výzkumných cestách byl přímo nepostradatelný.⁶⁰

2.1.3.11 Řemeslníci

- tkaní (2d)

Stejně jako muži, musely i ženy zastávat nějakou práci a tkaní se považovalo za jednu z jejich tradičních pracovních náplní. V domácnostech jsou často k vidění obrázky „instruktážního“ typu jako například tkadleny. „Měly v mladé generaci vypěstovat správné pracovní návyky a připomínat význam každé činnosti pro celou rodinu.“⁶¹

- tesařské práce (3b)

Práce jako stavební dělník, zedník, tesař aj. měli na vytváření nové moderní Číny stejnou účast jako těžce pracující dělníci v továrnách a rolníci na polích. Zasloužili se o nový, moderní vzhled měst.⁶²

2.1.3.12 Památky a významná místa

- Liuhe pagoda (3d rub)

Pagoda „Šesti harmonií“ se nachází na vrcholku Yuelun, rozpínající ho se nad řekou Qiantang a na jih od Západního jezera. Je považována za jedno z nejvýznamnějších děl staré čínské architektury. Hlavní smysl této stavby spočíval v tom, že dokázala uklidnit přílivové vody řeky Qiantang a sloužila také jako navigace.

58 EBERHARD, Wolfram. *Lexikon čínských symbolů: Obrázková řeč Číny*. Praha: Volvox Globator, 2001. s. 184.

59 Tamtéž, s. 127.

60 Tamtéž, s. 262.

61 OBUCHOVÁ, Lubica. *Čínské symboly*. Praha: Grada Publishing, 2000. s. 137

62 *Chinese posters* [online]. 2013-8-17 [cit. 2013-11-30]. Early Industrialization (1950-1955). Dostupné z WWW: <<http://www.chinese posters.net/themes/early-industrialization.php>>.

Její stavba z doby severních Songů byla zničena ve válce roku 1121, ale za jižních Songů byla znovu vybudována a renovována za dynastií Ming a Qing.⁶³

- most přes řeku Beihai (6f, 6g)

Most se nachází v jižní části parku Beihai v Pekingu. Čínsky se nazývá Jin'ao Yujiao, což v překladu znamená Most zlaté želvy a jadeitového draka. Byl postaven za mingské vlády v letech 1522-1566.⁶⁴

- Letní palác (7a)

Letní palác se nachází deset kilometrů na severozápad od Pekingu. „Je známý též jako Jiche-júan neboli Zahrada pěstování harmonie a skládá se z jezera Kchun-ming a z hory Wan-šou (Hora dlouhověkosti).“⁶⁵ Tento komplex, který se „dodnes řadí k nejskvělejším královským a císařským zahradám na světě“⁶⁶ byl poprvé vystavěn roku 1750 jako letní sídlo qingských vládců. Po požáru v roce 1860 byla zahrada znovu vybudována roku 1888 na ploše 290 hektarů. Nachází se zde spousta malebných staveb typu pavilónů, chrámů, věžiček a mostů.

Na bankovce je zobrazen Mramorový Most sedmnácti oblouků, který se nachází na jižním břehu jezera. Je dlouhý přes 150 metrů a zdobený 544 sloupky s hlavicemi zdobenými řezbami lvů, lišící se svou velikostí a postavením těla. Před pavilónem, který je též námětem bankovky, leží bronzová socha buvola. Buvol má na zadní straně vyrytou čáru, která pomáhala kontrolovat záplavy.⁶⁷

- Hora dlouhověkosti (4c, 4g, 6c, 6d)

Hora dlouhověkosti je 60 metrů vysoký kopec, který tvoří část Letního paláce. Z jeho vrcholu je krásný výhled na jezero Kunming a zlaté střechy budov, které symetricky sestupují směrem dolů k jezeru.

- chrám Paiyun / Síň rozplývání mraků (7b)

Tento taoistický chrám se rozprostírá na samém vršku Hory dlouhověkosti.

63 *Travel China Guide* [online]. [cit. 2013-12-11]. Six Harmonies Pagoda. Dostupné z WWW: <http://www.travelchinaguide.com/attraction/zhejiang/hangzhou/liuhe_pagoda.htm>.

64 *Sinobanknote* [online]. [cit. 2013-12-10]. Beihai Bridge. Dostupné z WWW: <http://www.sinobanknote.com/show_article.php?language=english§ion=building&title=beihaibridge>.

65 *100 divů Číny: Historie, kultura a přírodní krásy Říše středu*. Dobřeějovice: Rebo Productions CZ, 2006. s. 72.

66 Tamtéž.

67 *Sinobanknote* [online]. [cit. 2013-12-9]. Summer Palace. Dostupné z WWW: <http://www.sinobanknote.com/show_article.php?language=english§ion=building&title=summerpalace>.

Uvnitř je spousta skvostných předmětů, které dostala císařovna vdova Cixi⁶⁸ ke svým šedesátým narozeninám. Pro císařovnu vdovu byl Letní palác oblíbeným místem a vybrala si ho pro oslavu svých každoročních narozenin.⁶⁹

– Dlouhá zeď (7c)

Čínská Dlouhá zeď se táhne skoro přes celé čínské území od východu k západu. Začíná v průsmyku Shanhaiguan v provincii Hebei a končí v provincii Gansu, v průsmyku Jiayuguan. Počátek její stavby spadá do období vlády císaře Qin Shi Huanga, který jako první císař sjednotil Čínu a poté jí vládl v období let 221-210 před naším letopočtem. Jejím účelem bylo chránit čínské území proti nepřátelům ze severu. Za tímto účelem se stavba rozšiřovala i v dalších letech, nejvíce za vlády dynastie Ming. Nynější délka se stanovuje na 8852 km, z čehož necelých 2600 km je tvořeno příkopy a různými přírodními překážkami. V historii Dlouhá zeď kopírovala hedvábnou stezku a sloužila k rozvoji obchodu. „Zeď reprezentuje houževnatost čínského národního ducha.“⁷⁰

– Brána Zhengyang (8b)

Na jižní straně Náměstí Nebeského klidu se rozprostírá nejvyšší brána v Pekingu, Brána Zhengyang. Byla zbudována roku 1420 za dynastie Ming a zůstává jako jedna z mála zachovaných budov městských hradeb. Má velmi dobře vymyšlený ochranný systém proti nepřátelům v podobě dvojité brány. I když protivníci probořili první bránu, jakoby se stále nacházeli vně města.⁷¹

Roku 1949 zde gardy Čínské lidové osvobozené armády slavily vítězství komunistů nad nacionalisty.

– město Zhande (8f)

Město Zhande je město v Autonomní oblasti Xinjiang. Za vlády císaře Qianlonga⁷² bylo ustanoveno jedním z „devíti měst Yili“, přes která vedla cesta spojující

68 Císařovna vdova Cixi, regentka císaře, neoficiálně ovládala mandžuskou dynastii Qing od roku 1861 do její smrti 1908.

69 *Sinobanknote* [online]. [cit. 2013-12-9]. Palace of Parting Clouds. Dostupné z WWW: <http://www.sinobanknote.com/show_article.php?language=english§ion=building&title=partingclouds>.

70 *100 divů Číny: Historie, kultura a přírodní krásy Říše středu*. Dobřejojvice: Rebo Productions CZ, 2006. s. 125.

71 *Sinobanknote* [online]. [cit. 2013-12-10]. Zhengyangmen. Dostupné z WWW: <http://www.sinobanknote.com/show_article.php?language=english§ion=building&title=zhengyangmen>.

72 Císař Qianlong vládl v Číně v letech 1735-1796.

Čínu a centrální Asii.⁷³

– Chrám nebes (9a rub)

Chrám nebes se nachází v jihovýchodní části centrálního Pekingu a byl postaven mezi lety 1406 až 1420 během vlády dynastie Ming. Doslovný překlad z čínštiny znamená „oltář nebes“, ke kterému každoročně chodili císaři dynastií Ming i Qing prosit nebesa o dobrou úrodu.

– Brána Xinhua (12a)

Brána, která se dříve nazývala Měsíční věží, byla zbudována za vlády císaře Qianlonga v roce 1758. Podle pověsti byla postavena pro jeho čtvrtou konkubínu a měla jí připomínat domov v dnešním Xinjiangu. Po založení Čínské republiky roku 1912 se stala prezidentským sídlem Yuan Shikaie.⁷⁴

Za vlády ČLR brána sloužila jako vstup do „Nové Číny“, do městské části Zhongnanhai nacházející se v Pekingu. Zároveň je tedy protikladem staré Číny, kterou vyjadřovala Brána Nebeského klidu. V Zhongnanhai měl oficiální rezidenci předseda Mao Zedong⁷⁵ a také se zde nacházeli hlavní státní budovy.

73 *Sinobanknote* [online]. [cit. 2013-12-10]. Zhande City. Dostupné z WWW:

<http://www.sinobanknote.com/show_article.php?language=english§ion=place&title=zhande>.

74 *Sinobanknote* [online]. [cit. 2013-12-10]. Xinhua Men. Dostupné z WWW:

<http://www.sinobanknote.com/show_article.php?language=english§ion=building&title=xinhua>.

75 *Drben* [online]. 2010-12-23 [cit. 2013-12-10]. Xinhua Men. Dostupné z WWW:

<http://www.drben.net/ChinaReport/Beijing/Landmarks-Hotspots/XiCheng/Xinhua_Men_Gate_of_New_China-ZongNanHai/Xinhua_Men-Gate_of_New_China-ZhongnanHai.html>.

2.2 Bankovky 2. série

Druhá série čínských bankovek se začala vydávat 1. března 1955, ke stejnému datu jako ukončení platnosti předchozí série. Výměnný kurz mezi nimi činil 1:10 000.⁷⁶ Tisknuty byly bankovky s nominální hodnotou: 1 fen, 2 fen a 5 fen, 1 jiao, 2 jiao a 5 jiao a yuanové bankovky hodnoty: 1, 2, 3, 5 a 10.

2.2.1 Historické okolnosti vzniku bankovek 2. série

V dalších letech i nadále pokračovala snaha o rozvoj čínského státu. Byl schválen první pětiletý plán na období let 1953-1957 a v září roku 1954 se sešlo 1. zasedání Všečínského shromáždění lidových zástupců, které přijalo novou ústavu⁷⁷ a ustanovilo Mao Zedonga do čela státu. „Hlavním úkolem pětiletky bylo soustředit pozornost na výstavbu 694 velkých průmyslových objektů, z nichž 156 hlavních bylo budováno za pomoci SSSR.“⁷⁸ Byl kladen důraz na těžký průmysl a na investice do energetických zdrojů. Jedním z úkolů bylo i znárodnění těch průmyslových závodů a obchodních firem, které zatím zůstaly v soukromých rukou.⁷⁹ Stát potřeboval získat kapitál na industrializaci země, a rolníci proto museli nakupovat průmyslové výrobky za relativně vysoké ceny, kdežto produkty zemědělské byly vykupovány za ceny velice nízké. Vznikl tak odliv bohatství z venkova do měst.⁸⁰ K průmyslovému rozvoji ČLR velkou měrou přispěla SSSR, která nejen že poskytla čínskému státu půjčku, ale také dodávala techniku a vyškolené pracovníky pro pomoc s touto technikou.⁸¹

Roku 1955 byl také zásadní spor mezi dvěma představami o zpomalení či zrychlení zakládání družstev. Hlavní roli v tomto sporu hrálo zemědělství, které nevykazovalo takové výsledky, jaké se od něho očekávaly a tím ohrozilo jak zásobování měst, tak i výrobu v průmyslových podnicích.⁸² Po projevu Mao Zedonga v červenci

76 *Banknote and Coin Appreciate* [online]. [cit. 2013-11-2]. The Second Series of RMB. Dostupné z WWW:

<<http://www.cbpm.cn/English/BanknoteandCoinAppreciation/BCPRC/TheSecondSeriesofRMB/>>.

77 BAKEŠOVÁ, Ivana. *Čína ve XX. století: díl 2*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 52-53.

78 ŠKVAŘIL, Jaroslav. *Čínská lidová republika – historie a současnost*. Praha: Horizont, 1987. s. 8-9.

79 BAKEŠOVÁ, Ivana. *Čína ve XX. století: díl 2*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 53.

80 BECKER, Jasper. *Čína na přelomu století*. Praha: Jiří Buchal – BB art, 2002. s. 49.

81 FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 402.

82 BAKEŠOVÁ, Ivana. *Čína ve XX. století: díl 2*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s.

1955 bylo ale rozhodnuto, že zemědělská družstva se budou zakládat i nadále v rychlém tempu.

Zatímco se tempo socialistické industrializace do poloviny roku 1956 stále zvyšovalo, „naproti tomu zemědělství zůstalo odkázáno na prostou kooperaci, zdokonalování některých agrotechnických metod a minimální státní investice.“⁸³ Ukázalo se, že socializace vesnice vážne. Funkcionáři neměli zkušenosti, velké celky, které na venkově vznikaly, byly špatně organizované a docházelo ke značným ztrátám. Rolníci nevstupovali do družstev se žádným nadšením a podle toho vypadala i jejich pracovní aktivita. Navíc byla v roce 1956 postižena řada nejproduktivnějších oblastí nepřízní počasí.⁸⁴ Zemědělská produkce oproti minulým letem velmi poklesla a začala se rozpadat i významná část zemědělských družstev.

2.2.2 Společné znaky bankovek 2. série

Bankovky druhé série byly vydávány od 1. března roku 1955. Tato série by se dala pojmut jako zcela první ucelenou sérii Čínské lidové republiky. Z oběhu zmizely bankovky pocházející ještě z dob vlády Čankajška a jako potvrzení vládnoucí strany začal být na bankovkách zobrazován státní znak. U druhé série se objevil na rubové straně. „Znak je kruhového tvaru a v jeho středu je zlatá Brána Nebeského klidu, ozařovaná pěti zlatými hvězdami. Kruh ozubeného kola v rudé barvě zdobí po obvodu zlaté obilné klasy a konce dvou splývajícími rudých stuh. Brána nebeského klidu symbolizuje nepoddajný duch čínského lidu v jeho boji s imperialismem a feudalismem, ozubené kolo a klasy symbolizují dělnickou třídu a rolnictvo a pět hvězd symbolizuje jednotu čínského lidu pod vedením KS Číny.“⁸⁵

Náměty lícových stran odkazovaly na první pětiletý plán rozvoje státu a na pomoc SSSR při jeho budování. Hlavní důraz byl kladen na rozvoj těžkého průmyslu. Dále zde byla vyobrazena místa související s cestou KS Číny k dosažení moci.

Jedním z cílů této série i série navazujících, bylo sjednocení všech národů žijících na čínském území. Tomu napovídá nápis Čínská lidová banka (*Zhōngguó*

53.

83 KUBEŠOVÁ, Marcela. *Cesty čínské revoluce 1946-1956*. Praha: Univerzita Karlova, 1987. s. 84-85.

84 BAKEŠOVÁ, Ivana. *Čína ve XX. století: díl 2*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 56.

85 *Embassy of the People's republic of China in the Czech republic* [online]. 2009-6-2 [cit. 2013-10-25]. Politický systém. Dostupné z WWW: <<http://www.chinaembassy.cz/cze/zgk/t126984.htm>>.

Rénmín Yínháng, 中國人民銀行) na rubové straně, který byl nově uveden i v dalších třech jazycích národnostních menšin. Mandarínská čínština, jakožto oficiální jazyk ČLR je zaznamenán v horní části, v levé části je použita ujurština, vpravo tibetština a nakonec dole je přepis v mongolském jazyce. Byly vybrány právě tyto tři menšiny, jelikož každá z nich osídlovala nemalou část čínského území. Jazyk nejpočetnější etnické skupiny, tedy Zhuangů, zde nemohl být použit, poněvadž v době vydání druhé série nebyla ještě ustanovena jejich psaná forma písma.

Kromě stejných motivů státního znaku a přepisu „Čínská lidová banka“ ve třech dalších jazycích, je zadní strana bankovek zdobena květinovým dekorativním vzorem. Jelikož ČLR vstupovala do své nové éry a opouštěla od starých tradic, je i směr písma, oproti první sérii, psaný zleva doprava.

2.2.3 Sémiotika jednotlivých bankovek 2. série

Přehledová tabulka bankovek 2. série

Číslo bankovky	Nominální hodnota	Datum vydání	Rozměr (mm)	Barva lícové strany	Motiv lícové strany	Barva rubové strany	Motiv rubové strany
13	1 fen	1. března 1955	90 x 42,5	tmavě hnědá a krémová	nákladní vůz	tmavě hnědá a krémová	státní znak
14	2 fen	1. března 1955	95 x 45	světle a tmavě modrá	letadlo	světle a tmavě modrá	státní znak
15	5 fen	1. března 1955	100 x 47,5	světle a tmavě zelená	loď	světle a tmavě zelená	státní znak
16	1 jiao	1. března 1955	115 x 52,5	hnědá, žlutá a světle zelená	traktor	hnědá, světle zelená a růžová	státní znak
17	2 jiao	1. března 1955	120 x 55	černá, zelená a světle fialová	vlak	černá, světle hnědá a světle zelená	státní znak
18	5 jiao	1. března 1955	131 x 57	fialová, světle fialová a světle modrá	vodní elektrárna	tmavě vínová, světle fialová a žlutá	státní znak
19a	1 yuan	1. března 1955	150 x 67,5	červená, žlutá a růžová	Tian'anmen	červená, žlutá a růžová	státní znak
19b	1 yuan	25. března 1961	150 x 67,5	černomodrá, světlá cihlová	Tian'anmen	černomodrá, světlá cihlová	státní znak
20	2 yuan	1. března 1955	155 x 70	tmavě modrá, světle hnědá, šedomodrá	hora Pagoda ve městě Yan'an	tmavě modrá, světle hnědá, šedomodrá	státní znak
21	3 yuan	1. března 1955	160 x 72,5	tmavě zelená a světle zelená	hora Jinggang	tmavě zelená a světle zelená	státní znak
22a	5 yuan	1. března 1955	165 x 75	tmavě vínová a oranžová	jednota všech národností	tmavě vínová a oranžová	státní znak
22b	5 yuan	20. dubna 1962	165 x 75	tmavě hnědá a krémová	jednota všech národností	tmavě hnědá, zelená a světle fialová	státní znak
23	10 yuan	1. prosince 1957	210 x 85	černá, světle modrá	dělník a rolnice	černá, světle modrá	státní znak

2.2.3.1 Dopravní prostředky

Na bankovkách nominální hodnoty fen a jiao převládá tematika dopravních či zemědělských prostředků. Všechny tyto prostředky souvisí s rozvojem průmyslu, kdy

lidskou sílu nahradila pokročilá technika. Úkolem bylo zlepšit dopravu a spojení v zemi a zdokonalit jednotlivé dopravní prostředky.

– nákladní vůz (13)

Zobrazený nákladní vůz byl vyroben firmou Jiefang, která datuje původ svého vzniku do roku 1953 za velké pomoci SSSR. Den, kdy byl dokončen první nákladní vůz v této továrně, se stal dnem národní pýchy.⁸⁶

– letadlo (14)

Sovětský svaz také přispěl k založení Letectva Čínské lidové republiky už v počátcích vzniku ČLR v listopadu 1949 a přivezl do Číny mnoho letadel vyrobených na sovětském území. Příkladem je i zobrazené letadlo typu Lisunov LI-2, které bylo využíváno nejen k přepravě nákladu, ale také při Korejské válce v 50. letech.⁸⁷

– loď (15)

Lodní doprava byla velmi důležitá k přepravě potravin a zboží na delší vzdálenosti, ale pro tehdejší dobu se Mao Zedongovi hodila i k vytvoření válečného námořnictva. Pod příkazem znárodnění byly sjednoceny všechny loďařské firmy a v září 1950 založeno námořnictvo pod centrální správou státu.

– traktor (16)

V zemědělství byla zvýšena produkce díky využívání traktorů a další farmářské techniky, stejně jako nově používaných chemických hnojiv a systému zavlažování. Traktory byly využívány na orbu, seti i sklizeň. Nejenže byli sovětští experti vysíláni do ČLR, ale zároveň i Číňané byli posíláni na zkušenou do SSSR. Příkladem je 173 pracovníků z továrny na traktory Luoyang, kteří se měli účastnit výcvikového kurzu v továrně v Moskvě.⁸⁸

– vlak (17)

Posledním znázorněným dopravním prostředkem je vlak. Rozvoj železnice a dalších dopravních tepen byl hlavním cílem už od roku 1949, aby pomohly ke sjednocení země. V 50. letech začala být budována spojení například mezi městem

86 *FAW* [online]. 2011 [cit. 2013-11-3]. Laying the Foundation. Dostupné na WWW: <<http://www.faw.com/aboutFaw/aboutFaw.jsp?pros=forward.jsp&phight=580&about=forword>>.

87 *Ww2aircraft* [online]. [cit. 2013-11-3]. Czechoslovakia Air Force. Dostupné z WWW: <<http://www.ww2aircraft.net/forum/aircraft-pictures/czechoslovakia-air-force-27936-3.html>>.

88 *The Cambridge history of China: volume 14*. Cambridge: Cambridge University Press, 1987 [online]. s. 178. [cit. 2013-11-3] Dostupné z WWW: <<http://books.google.cz/books?id=ioppEjkCkeEC&pg=PA178&dq=tractor+173+moscow+china&hl=cs&sa=X&ei=odCsUqeOMcap4gSPmoHoAg&ved=0CEUQ6AEwAA#v=onepage&q=tractor%20173%20moscow%20china&f=false>>.

Lanzhou a Ürümqi, spojení mezi východní Čínou a západní autonomní oblastí Xinjiang, spojení mezi severem a jihem v podobě železnice mezi provincií Shaanxi a Sichuan. Číňané se pomocí nové techniky a materiálů snažili vytvořit kopie starých modelů lokomotiv. Ke konci 50. let začala ČLR vyrábět své vlastní dieselovo-elektrické vlaky.⁸⁹

2.2.3.2 5 jiao (18)

- vodní elektrárna

Před rokem 1949 měla Čína méně než čtyřicet malých vodních elektráren a pouze hrstku rozsáhlých přehrad. Počátkem 50. let se za pomoci SSSR začalo množství těchto staveb dramaticky navyšovat. Hlavním smyslem přehrad a elektráren bylo zabránit záplavám, zvýšit zavlažování a především vytvářet elektřinu.⁹⁰ S naplánováním výstavby 46 přehrad na Žluté řece po roce 1950 se do ČLR rozjeli i sovětsí odborníci, aby pomohli s jejich konstrukcí.

2.2.3.3 1 yuan (19a, 19b)

- Tian'anmen / Brána Nebeského míru

Už samotný název „Brána Nebeského míru“ nám poukazuje na smýšlení čínského národa, pro který byla tato stavba symbolem k udržování míru. Brána se nachází v severní části náměstí Nebeského klidu a slouží jako hlavní vstup do Zakázaného města. Dne 1. října 1949 odsud Mao Zedong vyhlásil vznik nového státu a tak se brána stala i symbolem nově vzniklé Čínské lidové republiky.

Bankovka se stejnou nominální hodnotou 1 yuan a stejným motivem brány Nebeského míru byla vydána v letech 1955 a 1961. Tyto dvě vydání se od sebe liší barvou, ale také vyobrazením některých malých detailů, který by šlo okem celkem přehlédnout. Dřívější vydání (19a) je v barvě červené, čili císařské barvě. V průčelí každého oblouku brány je zavěšen červený lampion. Červené lampiony jsou považované za symbol čínské kultury, jejich kulatý tvar představuje harmonii, jejich červená barva ohně je znakem pro rychle prosperující podnikání. Vyjadřují též štěstí,

89 WEI, Wang. 100 Years of China's Trains under One Roof [online]. 2010-9-27 [cit. 2013-11-3].

Dostupné z WWW: <<http://english.cri.cn/7146/2010/09/27/2361s596504.htm>>.

90 JING, Jun. Displacement, Resettlement, Rehabilitation, Reparation and Development - China Report [online]. s. 4. [cit. 2013-11-10]. Dostupné z WWW:

<<http://siteresources.worldbank.org/INTINVRES/Resources/DisplacementResettlementRehabilitationChinasoc203.pdf>>.

vitalitu a zdraví.⁹¹ Zatímco první vydání bankovky s tímto motivem oslavuje vznik ČLR a přeje státu prosperitu v dalších letech, druhé vydání má především symbolizovat sjednocení lidu. Nejen že je vydání z roku 1961 v barvě černé, ale také bylo upuštěno od zobrazení lampionů. Místo toho byly na bránu zavěšeny dva nápisy s přáním: „Dlouhý život Čínské lidové republice!“ (*Zhōnghuá rénmin gònghéguó wànsuì!*, 中华人民共和国万岁!) a „Dlouhý život velké jednotě lidstva světa!“ (*shìjiè rénmin dàtuánjié wànsuì!*, 世界人民大团结万岁!). Spojení „dlouhý život“ (*wànsuì*, 万岁) znamená v překladu doslova „deset tisíc let“, které se běžně přáli vládnoucímu císaři. I Mao Zedongovi se běžně přálo žít „deset tisíc let“, což ho připodobňovalo k absolutistickým vladařům císařství. Toto spojení je vyjádřeno i na první verzi bankovky z roku 1955 v podobě svitu „deseti tisíců“ paprsků kolem brány Nebeského míru.

2.2.3.4 2 yuan (20)

– hora Pagoda ve městě Yan'an

Hora s pagodou se nachází v jihovýchodní části města Yan'an v provincii Shaanxi. Pro čínský lid dodnes symbolizuje úspěch Dlouhého pochodu⁹², kdy sem v roce 1935 dorazil Mao Zedong se svými vojsky a v červenci roku 1937 zde ustanovil hlavní ústředí KS Číny. Během čínské občanské války se tak město stalo hlavní základnou pro výcvik vojsk a nových komunistických členů. Po založení ČLR nově ustanovená Státní rada zařadila zdejší místo mezi první kulturní památky pod národní ochranou.

Společně se symbolem pěti rudých hvězd se hora Pagoda stala hlavním námětem i na medailích udělovaných za nezávislost a svobodu. Tyto medaile byly vydávány v roce 1955 a poukazovaly na sjednocení čínského lidu pod vedením komunistické strany.⁹³

Hora Pagoda byla pojmenována podle pagody stojící na jejích vršku. Tato stavba má tvar osmiúhelníku, 9 pater a je přibližně 44 metrů vysoká. Byla postavena již v letech 766-779 za dynastie Tang a renovovaná za dynastie Song, Ming a posléze pod vládou KS Číny.

91 *Feng Shui Import* [online]. 2012-5-4 [cit. 2013-11-15]. Chinese Red Lanterns. Dostupné z WWW: <<http://www.fengshui-import.com/blog/chinese-red-lanterns/>>.

92 Dlouhý pochod byl ústup armády KS Číny před armádou Guomintangu. Probíhal v letech 1934–1936, kdy se komunisté přesunuli z revoluční základny na hranicích provincií Hunan a Jiangxi na sever.

93 *Travel China Guide* [online]. [cit. 2013-11-18]. Yan'an Pagoda Hill. Dostupné z WWW: <<http://www.travelchinaguide.com/attraction/shaanxi/yanan/pagoda.htm>>.

2.2.3.5 3 yuan (21)

- hora Jinggang

Předchozí bankovka s motivem hory Pagoda a bankovka zobrazující horu Jinggang jsou si symbolicky velmi blízké. I když se každá hora nachází skoro na druhém konci čínského území, spojuje je téma čínské občanské války. Hora Jinggang se nachází v pohoří Luoxiao, na hranici provincií Hunan a Jiangxi. Zdejší území můžeme považovat za kolébku vzniku čínské občanské války a také vzniku Rudé armády (později Čínské lidově osvobozené armády). Po neúspěšných převratech komunistů se sem uchýlil Mao Zedong společně s armádním velitelem Zhu De a jejich zbývajícím muži⁹⁴ a založili zde tzv. „sovětské oblasti“.⁹⁵ Právě z tohoto místa začal roku 1934 Dlouhý pochod, který pokračoval až do města Yan'an na horu Pagodu.

V popředí hor je zobrazen kamenný most u vesnice Longyuan postavený za dynastie Qing. Je 33 metrů dlouhý, 2,5 metru široký a 9,2 metrů vysoký. Bitva, která u něho proběhla v červnu roku 1928 mezi Rudou armádou a stranou Guomindang, znamenala vítězství komunistů a zisk tohoto území.

2.2.3.6 5 yuan (22a, 22b)

- jednota všech národností

Už za vlády v Yan'anu si byli komunisté vědomi toho, že pokud chtějí jednotnou zemi a především pokud chtějí porazit japonské okupanty a uspět v občanské válce, musí na svou stranu získat národnostní menšiny. Mao Zedong si je snažil naklonit tím, že jim slíbil rovnost, zachování jejich mluveného i psaného jazyka a respektování jejich zvyků a náboženství.

Po samotném vzniku ČLR byla postupně obsazována všechna území národnostních menšin pod záminkou „osvobození“ od nacionalistů a imperialistů. Posledním územím připojeným k nově vzniklé republice se stal Tibet, který roku 1951 podepsal dohodu a dokončilo se tak sjednocení země pod centrální vládou v Pekingu. Námět na bankovce ukazuje nadšení všech čínských národností, že mohou patřit do tak velkolepé země. Nápis nad hlavou přejí Čínské lidové republice dlouhý život (*Zhōnghuá rénmin gònghéguó wànsuì!*, 中华人民共和国万岁!).

94 *Sinobanknote* [online]. [cit. 2013-11-18]. Mount Jinggang. Dostupné z WWW:

<http://www.sinobanknote.com/show_article.php?language=english§ion=place&title=jinggang>.

95 Sovětské oblasti v pohraničních oblastech provincií Hunan, Jiangxi Henan, Anhui a Fujian. kde si komunistická vláda v letech 1931-1934 budovala vojenské a politické tábory.

2.2.3.7 10 yuan (23)

- dělník a rolnice

Dělník a rolnice poukazují na úspěch pětiletého plánu, který kladl velký důraz na rozvoj průmyslu, ale neopomněl ani rozvojem zemědělství. Dělník svou zvednutou paží naznačuje, že je potřeba i nadále pokračovat v průmyslovém rozvoji, kráčet dál vpřed. Rolnice drží plnou náruč obilí, aby motivovala k větší zemědělské produkci.

2.3 Bankovky 3. série

První bankovka ze třetí série s hodnotou 1 jiao byla vydána dne 20. dubna roku 1962, ostatní bankovky se do oběhu dostaly až později. Třetí série měla stejný směnný kurz jako druhá a tyto bankovky se časem smísily v oběhu. Bankovky se vydávaly v nominálních hodnotách: 1 jiao, 2 jiao, 5 jiao, 1 yuan, 2 yuan, 5 yuan a 10 yuan.

2.3.1 Historické okolnosti vzniku bankovek 3. série

Vydání bankovek třetí série předchází událost takzvaného „Velkého skoku“, který probíhal v letech 1958-1960. V tomto období se všechno soustředilo na rozvoj těžkého průmyslu a na výrobu výrobních prostředků v cyklech skok – regulace – skok.⁹⁶ Zpočátku byly vybudovány zavodňovací kanály, přehrady a protipovodňové hráze, díky nimž byl upraven vodní režim toků a předešlo se tak vzniku sucha a záplav. Dalším krokem byla výstavba malých průmyslových podniků, které měly za úkol zlepšit zásobování jednotlivých oblastí uhlím, elektrickou energií, pohonnými hmotami apod.⁹⁷

Postupem času začaly být zakládány lidové komuny, podobné zemědělským družstvům, které plnily funkci základních společenských jednotek. Kromě výrobních provozů byly v centrech budovány i školy, zdravotnická zařízení a kulturní instituce.⁹⁸ Nejdůležitějším, ale zároveň i nejméně smysluplným, úkolem v průmyslu byla stavba pecí na tavení železa. Kromě malých vysokých pecí, v nichž tavili železo zkušení lidé, byli i laici nuceni zakládat miniaturní pece, aby splnili plán tavby. Tyto miniaturní pece nemohly dosáhnout vysoké teploty, aby vyprodukovaly kvalitní železo a byly tudíž zapomenuty už počátkem roku 1959.

V tomto období pracovali lidé celých čtyřadvacet hodin denně a snažili se dosáhnout co nejvyšší produkce v oblasti zemědělství i průmyslu. Výsledkem ale bylo „rozvrácení čínské ekonomiky, podstatné snížení životní úrovně čínských pracujících, vyvolaná masová nespokojenost“⁹⁹ a hlavně rozsáhlý hladomor, kterému podlehl na dvacet až třicet milionů Číňanů. Bylo potřeba urychleně stabilizovat hospodářskou

96 BAKEŠOVÁ, Ivana. *Čína ve XX. století: díl 2*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 62-63.

97 Tamtéž, s. 63.

98 Tamtéž, s. 65.

99 ŠKVAŘIL, Jaroslav. *Čínská lidová republika – historie a současnost*. Praha: Horizont, 1987. s. 11.

situaci. „V období let 1960-1964 vedla úsporná opatření k uzavření některých závodů a následnému padesátiprocentnímu poklesu zaměstnanosti. Ten se pak řešil systematickým odesíláním mnoha milionů nezaměstnaných z měst na venkov. Přiděly obilí a jiných potřeb nutných pro každodenní život spolu s dozorem nad domácnostmi upevnil kontrolu nad městskou populací.“¹⁰⁰

Mao, který se obával o svou stávající pozici, svolal v lednu 1962 konferenci 7000 funkcionářů zastupujících ministerstva, provincie, kraje, okresy a velké průmyslové podniky. Touto konferencí, známou také jako Schůze 7000 kádrů, předešel svolání sjezdu vlády, na kterém by jisto jistě přišel o svůj vedoucí post. Nečekal ovšem, že na konci této schůze přednese Liu Shaoqi svůj projev odmítající dosavadní politiku Velkého skoku, během kterého byl lid vykořisťován až k hladomoru a produkce se naopak nesmírně snížila místo očekávaného zvýšení. I když byly nakonec všechny souhlasné hlasy potlačeny a funkcionáři zastrašeni, Liu tím překazil plány Mao Zedonga pokračovat v dalším Velkém skoku a tím zabránil i pokračujícímu hladomoru.¹⁰¹ Po skončení konference Mao odjel do Šanghaje a stáhl se do pozadí. V Pekingu zatím Liu Shaoqi, Zhou Enlai, Chen Yun a Deng Xiaoping začali zásadně měnit jeho politiku. Došlo k zastavení nákladných a nerealistických projektů, například výroby jaderných ponorek, pomoc poskytovaná zámoří byla drasticky zkrácena, výdaje na zbrojovky se nesmírně snížily, zatímco do spotřebního průmyslu putovalo neslýchané množství peněz a investice do zemědělství také prudce vzrostly. Na mnoha místech si rolníci směli pronajmout půdu od komun a v podstatě se tak vrátit k individuálnímu hospodaření, což znamenalo i motivaci k vyšší produktivitě. Ve městech se snížil počet pracovních hodin, aby podvyživené obyvatelstvo mohlo nabrat trochu energie.¹⁰² „Rok 1962 se stal jedním z nejliberálnějších období od počátku Maovy vlády.“¹⁰³

2.3.2 Společné znaky bankovek 3. série

Náměty bankovek druhé série odrážely hospodářský rozvoj země během Velkého skoku. Zobrazovaly spíše propagandistické náměty, které měly přimět dělníky

100FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 415.

101CHANG, Jung a HALLIDAY, Jon. *Mao: Příběh, který možná neznáte*. Praha: BETA – Dobrovský, 2006. s. 483-486.

102Tamtéž, s. 486.

103Tamtéž, s. 487.

a rolníky k větší produktivitě, nežli skutečné dění.

Nově byly do centra pozornosti postaveny ženy. Už to nebyla ta obyčejná venkovská děvčata, která se omezovala pouze na práci doma. Nyní se staly ženami dělnicemi, které se účastnily různých školení a ovládaly těžké průmyslové stroje. Zastávaly nově pracující členy společnosti.¹⁰⁴

Na rubové straně se v dekorativní podobě objevují květiny. Jejich skryté významy jsou zahrnuty v každém čínském podvědomí a tvoří neoddělitelnou součást čínského umění a zvyků. S jejich pomocí lze vyjádřit přání k druhé osobě, aniž by se musela použít slova. Symbolika květin je dána především jejich vůní a barvou a je také velmi ovlivněna situacemi, kterými si musí během svého růstu projít. Na yuanových bankovkách jsou zobrazeny zemědělské plodiny jako bavlník, obilí, slunečnice apod. Tyto rostliny mají symboliku čistě zaměřenou na úspěšnou sklizeň těchto komodit.

K dosavadním čtyřem jazykům vyjadřující nápis „Čínská lidová banka“, které byly použity na bankovkách druhé série, přibývá pátý. Je to latinkou psaný zhuangský jazyk, který byl nově vytvořen v padesátých letech. U bankovek hodnoty jiao je „Čínská lidová banka“ přeložena do čtyřech jazyků národnostních menšin na rubové straně (s výjimkou první verze bankovky hodnoty 1 jiao), u yuanových bankovek je přepis na lícové straně. Pořadí jazyků je stejné u všech bankovek, první je uváděn přepis v mongolštině, pod ním v tibetštině, třetí v pořadí je ujgurština a poslední latinkou psaný zhuangský jazyk. Na rubové straně bankovek je také nově použit přepis do pinyinů.

2.3.3 Sémiotika jednotlivých bankovek 3. série

Přehledová tabulka bankovek 3. série

Číslo bankovky	Nominální hodnota	Datum vydání	Rozměr (mm)	Barva lícové strany	Motiv lícové strany	Barva rubové strany	Motiv rubové strany
24a	1 jiao	20. dubna 1962	105 x 50	fialovočervená, cihlově červená a modrozelená	spojení vzdělání a produktivní práce	fialovočervená, vínová a zelená	státní znak, chryzantéma
24b	1 jiao	10. ledna 1966	105 x 50	tmavě hnědá a světle fialová	spojení vzdělání a produktivní práce	tmavě hnědá a červená	státní znak, chryzantéma
24c	1 jiao	15. prosince 1967	105 x 50	tmavě hnědá a světle fialová	spojení vzdělání a produktivní práce	tmavě hnědá a červená	státní znak, chryzantéma
25	2 jiao	15. dubna 1964	110 x 50	tmavě zelená	most přes Dlouhou řeku ve Wuhanu	světle zelená	státní znak, pivoňka
26	5 jiao	5. ledna 1974	115 x 50	světle fialová a oranžová	ženy pracující v textilní továrně	světle fialová a oranžová	státní znak, slivoňový květ

¹⁰⁴Chinese posters [online]. 2013-6-3 [cit. 2013-7-4]. Tractor Girls. Dostupné z WWW: <<http://chinese posters.net/themes/tractor-girls.php>>.

27	1 yuan	20. října 1969	131 x 57	karmínově červená	řidička traktoru při práci	černá, modrá, žlutá, červená	státní znak, pastva stáda ovcí
28	2 yuan	15. dubna 1964	135 x 57	černá, tmavě zelená	muž pracující na soustruhu	černá, zelená a růžová	státní znak, ropné pole, plodiny
29	5 yuan	20. října 1969	142 x 63	tmavě hnědá, kávová a černá	pracovník ve slévárně	černá, zelená a růžová	státní znak, povrchová těžba, plodiny
30	10 yuan	10. ledna 1966	157 x 72	černá	zástupci lidového shromáždění vycházející z Velkém sálu lidu	červená a černá	státní znak, Brána Nebeského míru, pivoňka

2.3.3.1 1 jiao (24a, 24b, 24c)

- spojení vzdělání a produktivní práce

Během Velkého skoku se Mao kromě jiného snažil vychovat z rolníků vzdělané občany a odstranit tak propast mezi vzdělanou elitou a prostým lidem. „Nové snahy se soustředily na vytvoření škol, které kombinovaly práci a studium jakožto školy lidové. Byly otevřeny tisíce středních škol, jak se alespoň tvrdilo, s pracovním studijním programem, zatímco normální vzdělání bylo zkráceno z dvanácti let na deset let podle sovětského vzoru.“¹⁰⁵ Musel se zjednodušit obsah učebnic a kvůli nedostatku školených pracovníků se začali na učitelská místa dosazovat zemědělci, kteří byli prohlášeni za „vědecké pracovníky“.¹⁰⁶ Není tedy divu, že mnozí rodiče nepovažovali tyto školy za efektivní a raději posílali děti do normálních škol nebo je nechávali doma, aby jim pomáhaly na poli. Necháпали, z jakého důvodu by potřeboval rolník mít nějaké vzdělání. Tato snaha o vytvoření vzdělaných zemědělců neměla v Číně kladný ohlas.

- chryzantéma

Chryzantéma reprezentuje čestnost, oddanost a věrné přátelství. „Je spojena s kultem slunce, které její květ připomíná.“¹⁰⁷ Je též „symbolem podzimu, dlouhověkosti a nesmrtelnosti.“¹⁰⁸ Jako důležitá přísada se používala v taoistickém elixíru nesmrtelnosti.

2.3.3.2 2 jiao (25)

- most přes Dlouhou řeku ve Wuhanu

Most ve Wuhanu je prvním mostem postaveným přes Dlouhou řeku. Vzhled konstrukce a rozpočet byly schváleny v lednu roku 1954 během prvního pětiletého

¹⁰⁵FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 417.

¹⁰⁶Tamtéž.

¹⁰⁷HRDLÍČKOVÁ, Věna a TRNKA, Aleš. *Rostlina jako symbol v čínské a japonské kultuře*. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 65.

¹⁰⁸BUCHOVÁ, Lubica. *Čínské symboly*. Praha: Grada Publishing, 2000. s. 185.

plánu a v září téhož roku se začalo se samotnou stavbou. Celý projekt, i přes mnoho obtíží při jeho budování, byl dokončen v září roku 1957, tedy o jeden rok dříve, než se plánovalo. Most má dvě nad sebou jdoucí linie o délce 1670 metrů. Nahoře je postavena silnice pro automobily ve výšce 22,5 metrů, pod ní se nachází železniční trať ve výšce 18 metrů.¹⁰⁹

Díky tomuto mostu byla konečně města Wuchan, Hankou a Hanyang, z kterých se skládá samotné město Wuhan, navzájem propojena a obyvatelé mohli používat rychlejší dopravu než vodní. Most je jedním ze symbolů úspěšné socialistické výstavby během počátečních let ČLR.

– pivoňka

Pivoňka byla vždy „čínskou královnou květin a ozdobou říše“.¹¹⁰ Je „spojována s bohatstvím a vysokým společenským postavením. Přináší štěstí a lásku,“¹¹¹ je symbolem jara, lásky a ženské krásy.

2.3.3.3 5 jiao (26)

– ženy pracující v textilní továrně

Velmi častým námětem během Velkého skoku bylo vyobrazení žen pracujících v průmyslovém odvětví, především v oblasti továren. Vládnoucí strana se tak snažila přimět lid k ještě větší produkci. Nejčastěji jsou ženy zobrazeny v továrně na textil, která je tradičně považována za místo, kde by ženy měly pracovat.¹¹² Symbolizují zde rozvoj lehkého průmyslu. Skutečností ale bylo, že ženy odváděly svou práci především na poli. Mállokterá z nich pracovala v továrně a tudíž je toto vyobrazení pouhou utopií.

– slivoňový květ

Slivoňový květ znamená „ve východní Asii konec zimy a předzvěst jara, obnovy života.“¹¹³ Tato rostlina je natolik silná, že přetrvává kruté mrazy a její květy rozkvétají ještě s padajícím sněhem. „Symbolizuje dlouhověkost a nesmrtelnost, zdraví, odolnost,

109 *Sinobanknote* [online]. [cit. 2013-7-5]. The Yangtze River Bridge of Wuhan. Dostupné z WWW: <http://www.sinobanknote.com/show_article.php?language=english§ion=building&title=wuhan>.

110 HRDLÍČKOVÁ, Věna a TRNKA, Aleš. *Rostlina jako symbol v čínské a japonské kultuře*. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 77.

111 Tamtéž, s. 78.

112 *Chinese posters* [online]. 2013-5-14 [cit. 2013-7-8]. Working Women. Dostupné z WWW: <<http://chinese posters.net/themes/women-working.php>>.

113 HRDLÍČKOVÁ, Věna a TRNKA, Aleš. *Rostlina jako symbol v čínské a japonské kultuře*. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 49.

vytrvalost, dokonalost a trpělivost.“¹¹⁴

2.3.3.4 1 yuan (27)

- řidička traktoru při práci

Od počátku 50. let byla řidička traktoru jedním z nejvíce používaných symbolů rozvoje čínského socialismu. Nejen, že zobrazovala úspěšný rozvoj zemědělství a průmyslu v podobě nového stroje, ale také emancipaci žen. Tyto ženy byly první, které se směly zapojit do práce s těžkou technikou. Liang Jun, jedna z prvních řidiček traktoru v Číně a pravděpodobně také nejznámější, se nově objevovala ve školních textech, antologiích a také na jednoyuanové bankovce z roku 1962.¹¹⁵

I když byly řidičky traktoru zobrazované na venkově, měly na sobě povětšinou oblečenou bílou košili, která symbolizovala vzdělaného člověka a tudíž odborného pracovníka.

- pastva stáda ovcí (viz 2.1.3.10)

Pasoucí se stádo ovcí a za ním obrovský les plný stromů zobrazují prosperitu země. Samotná ovce symbolizuje prosperitu a úspěch.

2.3.3.5 2 yuan (28), 5 yuan (29)

- muž pracující na soustruhu / soustružník
- pracovník ve slévárně

Stejně jako v počátcích republiky, i nyní bylo nejdůležitějším průmyslovým odvětvím produkce a zpracování oceli. Čína si během Velkého skoku dala za úkol „dohnat a předejít Velkou Británii a tohoto cíle mělo být dosaženo tavbou železa v malých pecích“¹¹⁶ a jeho následným opracováním. Mao Zedong chtěl ukázat nejen západnímu světu, ale i Sovětskému svazu, že svého pokroku může ČLR dosáhnout daleko rychleji.

- ropné pole
- povrchová těžba uhlí

Ropa byla, stejně jako uhlí, důležitou surovinou pro průmysl. Používala se

114 OBUCHOVÁ, Lubica. *Čínské symboly*. Praha: Grada Publishing, 2000. s. 187.

115 *Chinese posters* [online]. 2013-6-3 [cit. 2013-7-8]. Tractor Girls. Dostupné z WWW: <<http://chinese-posters.net/themes/tractor-girls.php>>.

116 BAKEŠOVÁ, Ivana. *Čína ve XX. století: díl 2*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 66.

především jako pohonná hmota do aut, letadel a lodí a pro chemickou výrobu, z níž nejdůležitější je výroba plastů a hnojiv. Uhlí sloužilo také jako pohonná hmota pro lokomotivy a lodě a k vytápění domácností. Nejdůležitější roli ale zastávalo ve výrobě elektřiny a jako palivo při výrobě surového železa a oceli ve vysokých pecích. Tyto dvě těžby symbolizovaly rozvoj energetiky.

2.3.3.6 10 yuan (30)

- zástupci lidového shromáždění vycházející z Velkého sálu lidu

Z Velkého sálu lidu, tedy z hlavní politické budovy na Náměstí Nebeského klidu, vychází zástupci lidového shromáždění vybraní z řad vojáků, rolníků, dělníků i národnostních menšin. Byly to reprezentanti zastupující všechny přední skupiny lidu. Stejně jako na mnoha předešlých bankovkách, i zde byl motiv zaměřen na sjednocení Číny a kromě toho také na rovnoprávnost a právo volit zástupce z vlastních řad.

- pivoňka (viz 2.3.3.2)

Pivoňka zde zastupuje „vysoké společenské postavení“ v podobě zvolených zástupců lidového shromáždění, kteří byli voleni z lidových mas a dosáhli vysokého postu. Zároveň je Brána Nebeského míru označena za „ozdobu a královnu říše“.

- Brána Nebeského míru (viz 2.2.3.3)

Brána Nebeského míru zde znázorňuje jednu z nejdůležitějších čínských budov, ze které byl vyhlášen vznik ČLR a která slouží ke stranickým oslavám a důležitým událostem. Stuha a pivoňky ze strany symbolizují prosperitu vlasti.

2.4 Bankovky 4. série

Bankovky čtvrté série byly vydávány od dubna roku 1987. Zpočátku byly v oběhu společně s bankovkami třetí série, které ukončily svou platnost k 1. červenci 2000. Výměnný kurz čtvrté a třetí série se rovnal 1:1. Bankovky se tiskly ve třech verzích, první s letopočtem 1980, druhá s letopočtem 1990 a pouze jediná bankovka v hodnotě 1 yuan s letopočtem 1996. Bankovky se objevovaly v nominální hodnotě 1 jiao, 2 jiao, 5 jiao, 1 yuan, 2 yuan, 5 yuan, 10 yuan, 50 yuan a 100 yuan. I když jsou tyto peníze na čínské pevnině stále platné, přestaly se vydávat roku 1997.

2.4.1 Historické okolnosti vzniku bankovek 4. série

Mezi vydáním třetí a čtvrté série bankovek v Čínské lidové republice byl rozdíl 25 let. Za příčinu můžeme považovat události spojené s Kulturní revolucí¹¹⁷ probíhající v letech 1966-1969 a následně její doznívání až do smrti Mao Zedonga roku 1976.

„Za Kulturní revoluce byly perzekuovány všechny formy náboženství. Zákaz se vztahoval i na všechny tradiční rituály a svátky. Chrámy, mešity, svatyně, kláštery i historické památky byly systematicky devastovány rudými gardami.“¹¹⁸ Byl stanoven zákon o zákazu nošení tradičních oděvů a výuky v národních jazycích. Území národnostních menšin začala být osidlována Chany, byli tam posíláni vězni, demobilizovaní vojáci, rudí gardisté i vzdělaná mládež.¹¹⁹ Tato násilná asimilace, započatá už nástupem KS Číny k moci v roce 1949, dosáhla vrcholu právě za Kulturní revoluce a pokračovala i v dalších letech. Například „přesídlování Hanů do Tibetu a neschopnost najít přijatelný způsob jejich soužití s místním obyvatelstvem“¹²⁰ vedlo roku 1987 k masovým demonstracím za nezávislost Tibetu.

Po smrti Maa se vedení ujímá Deng Xiaoping a začíná uplatňovat takzvané „čtyři modernizace“ v podobě reformy zemědělství, průmyslu, armády a vědy a výzkumu. „Když Deng zahájil v roce 1978 ekonomické reformy, přes 40% venkovské

117Za Kulturní revoluci se označuje období let 1966-1969, kdy politicky ngramotná mládež a masy rolnictva byly použity k rozvratu Komunistické strany Číny a k nastolení systému, který by vyžadoval loajálnost vůči samotnému Maovi.

118BECKER, Jasper. *Čína na přelomu století*. Praha: Jiří Buchal – BB art, 2002. s. 51.

119Tamtéž, s. 30-31.

120BAKEŠOVÁ, Ivana. *Čína ve XX. století: díl 2*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 36.

populace bylo doslova odříznuto od světa bez silničního či telefonního spojení. Po více než dvou desítkách let reformního úsilí byla celá Čína protkána poměrně kvalitními silnicemi.¹²¹ Byla tak propojena i kdysi nedostupná území některých národnostních menšin.

Později roku 1982 byla vydaná nová ústava, která měla mimo jiné poskytovat řadu zákonných opatření na ochranu národnostních menšin. Hlavními body se staly svoboda používat a rozvíjet svůj jazyk jak v mluvené, tak i psané formě a ochraňovat svoje způsoby a zvyky.¹²² Jedním ze způsobů typického života čínských menšin je i styl jejich oblékání, který je vyobrazen právě na bankovkách čtvrté série.

V roce 1987 se Zhao Ziyang stává generálním tajemníkem Komunistické strany Číny. Podle aktuálního dění v zemi byl přesvědčen, že je potřeba vykonat politické reformy a na základě toho vypracoval politickou zprávu pro XIII. sjezd, která „přiznávala nezbytnost vzniku sociálně diferencované společnosti a povinnost státu zajistit legitimní práva všech vrstev.“¹²³ Jedním z jeho hlavních cílů byly hospodářské reformy a s tím i související peněžní reforma. Kromě zdražení základních životních potřeb a inflaci v přiznané výši 19%,¹²⁴ se začaly tisknout i bankovky s novými tématy.

2.4.2 Společné znaky bankovek 4. série

Na přední straně bankovek čtvrté série se nacházejí vždy dva zástupci národnostní menšiny, celkem tedy čtrnáct. Výjimku tvoří nejvyšší bankovky hodnoty 50 a 100 yuan. Etnika zde zastoupená jsou vyobrazena v jejich tradičním oblečení, jejichž rozdílnost je vyznačena především díky odlišným pokrývkám hlavy. Byly vybrány menšiny, které jsou nejvíce rozšířené po celém území ČLR a neosidlují konkrétně jen jednu oblast. Během první poloviny osmdesátých let dvacátého století byl ustanoven počet etnických menšin na číslo 56, i když o uznání žádalo více jak 400 skupin.¹²⁵

121BECKER, Jasper. *Čína na přelomu století*. Praha: Jiří Buchal – BB art, 2002. s. 26.

122LEIBOLD, James. *Ethnic Policy in China: Is Reform Inevitable?* [online]. Honolulu: East-West Center, 2013 s. 5. [cit. 2013-10-27]. Dostupné z WWW:

<<http://www.eastwestcenter.org/sites/default/files/private/ps068.pdf>>.

123BAKEŠOVÁ, Ivana. *Čína ve XX. století: díl 2*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 187.

124Tamtéž, s. 189.

125LEIBOLD, James. *Ethnic Policy in China: Is Reform Inevitable?* [online]. Honolulu: East-West Center, 2013 s. 7. [cit. 2013-10-27]. Dostupné z WWW:

<<http://www.eastwestcenter.org/sites/default/files/private/ps068.pdf>>.

Hlavní národnostní skupinu tvoří z téměř 92% zástupci národnosti Han. Hanové žijí po celém území Čínské lidové republiky. Největší národnostní menšiny mají ustanovenou svou autonomní oblast. Těchto autonomní oblastí na úrovni provincie je celkem pět a dále je ustanoveno třicet autonomních prefektur. Tyto oblasti mají větší svobodu v rozhodování o svém politickém, ekonomickém a kulturním dění.

Spojující symbolikou této série, stejně jako dvou předešlých sérií, je motiv státního znaku, který u bankovek hodnoty jiao tvoří hlavní téma rubové strany. Dekor bankovek je tvořen národními vzory zobrazených menšin.

Kombinace národnostních menšin a hlavních čínských symbolů na bankovkách této série vyjadřuje vedoucí postavení Komunistické strany¹²⁶ a zobrazené menšiny značí svou sounáležitost k čínskému státu. Náměty přírodní zobrazují přirozené krásy čínské země.

2.4.3 Sémiotika jednotlivých bankovek 4. série

Přehledová tabulka bankovek 4. série

Číslo bankovky	Nominální hodnota	Datum vydání	Rozměr (mm)	Barva lícové a rubové strany	Motiv lícové strany	Motiv rubové strany
31	1 jiao	22. září 1988	115 x 52	tmavě hnědá	národnost Gaoshan a Man	státní znak, vzor národnostní menšiny
32	2 jiao	10. května 1988	120 x 55	modrozelená	národnost Buyi a korejská	státní znak, vzor národnostní menšiny
33	5 jiao	27. dubna 1987	125 x 58	fialovočervená	národnost Miao a Zhuang	státní znak, vzor národnostní menšiny
34a	1 yuan	10. května 1988	140 x 63	karmínově červená	národnost Dong a Yao	Dlouhá zeď
34b	1 yuan	1. března 1995	140 x 63	karmínově červená	národnost Dong a Yao	Dlouhá zeď
34c	1 yuan	1. dubna 1997	140 x 63	karmínově červená	národnost Dong a Yao	Dlouhá zeď
35a	2 yuan	10. května 1988	145 x 63	zelená	národnost Ujgur a Yi	Pilíř jižního nebe
35b	2 yuan	10. dubna 1996	145 x 63	zelená	národnost Ujgur a Yi	Pilíř jižního nebe
36	5 yuan	22. září 1988	150 x 70	hnědá	národnost tibetská a Hui	Soutěska Wu na Dlouhé řece
37	10 yuan	22. září 1988	155 x 70	černomodrá	národnost Han a mongolská	hora Qomolangma / Mt. Everest
38a	50 yuan	27. dubna 1987	160 x 77	černohnědá	dělník, rolnice a vzdělanec	vodopády Hukou na Žluté řece
38b	50 yuan	20. srpna 1992	160 x 77	černohnědá	dělník, rolnice a vzdělanec	vodopády Hukou na Žluté řece
39a	100 yuan	10. května 1988	165 x 77	modročerná	Mao Zedong, Zhou Enlai, Liu Shaoqi, Zhu De	vrcholky hor Jinggang
39b	100 yuan	20. srpna 1992	165 x 77	modročerná	Mao Zedong, Zhou Enlai, Liu Shaoqi, Zhu De	vrcholky hor Jinggang

¹²⁶Banknote and Coin Appreciate [online]. [cit. 2013-10-27]. The fourth series of RMB. Dostupné z WWW: <<http://www.cbpm.cn/English/BanknoteandCoinAppreciation/BCPRC/TheFourthSeriesofRMB/>>.

2.4.3.1 1 jiao (31)

- národnost Gaoshan a Man

Zástupce národnosti Gaoshan (Taiwanští domorodci) je zobrazen na levé straně. Většina příslušníků této národnosti se nachází na ostrově Taiwan, ale můžeme je nalézt i ve vnitrozemské Číně, především v provinciích Fujian a Zhejiang. Zástupce na bankovce je typicky oblečen ve vestě a košili, s turbanem na hlavě. Turbany jsou v této kultuře velmi často zdobeny krajkou, mušlemi nebo kamínky.¹²⁷

Muž z řad národnosti Man (Mandžu) na pravé straně je vyobrazen v krátkém kabátci s manžetou, který slouží jako vrchní oděv roucha dosahujícího až na zem a přepásaného páskem kolem pasu.¹²⁸ Tato menšina žije především v severovýchodních provinciích, jmenovitě Heilongjiang, Jilin a Liaoning.

2.4.3.2 2 jiao (32)

- národnost Buyi a korejská

Národnost Buyi (Bouyei) vlevo a národnost korejskou (Chaoxianzu) vpravo zastupují dvě ženy. Většina příslušníků menšiny Bouyei žije na stejném území jako národnost Miao, v autonomních okresech v provincii Guizhou. Ženy nosí tradičně kabátec zapínající se na pravé straně a jako ozdobu využívají různé šátky a stříbrné šperky.¹²⁹ Korejky jsou naopak oblečeny ve velmi jednoduchém přiléhavém kabátci v bílé barvě, která symbolizuje jednoduchost a poklid.¹³⁰ Nejpravděpodobnější místo, kde je lze vidět takto oblečené, je v jejich autonomní prefektuře Yanbian ve východní části provincie Jilin.

2.4.3.3 5 jiao (33)

- národnost Miao a Zhuang

Vlevo je znázorněna mladistvá zástupkyně menšiny Miao a Zhuang vpravo. Obě tyto skupiny patří mezi nejpočetnější etnické menšiny Čínské lidové republiky, z nichž

127 *China.org.cn* [online]. [cit. 2013-11-2]. The Gaoshan ethnic minority. Dostupné z WWW: <<http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-gaoshan.htm>>.

128 *China.org.cn* [online]. [cit. 2013-11-2]. The Manchu ethnic minority. Dostupné z WWW: <<http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-manchu.htm>>.

129 *China.org.cn* [online]. [cit. 2013-11-2]. The Bouyei ethnic minority. Dostupné z WWW: <<http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-bouyei.htm>>.

130 *China.org.cn* [online]. [cit. 2013-11-3]. The Korean ethnic minority. Dostupné z WWW: <<http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-korean.htm>>.

Zhuang je tou největší. Počet příslušníků národnosti Zhuang činil v roce 2010 kolem 16,9 milionů, z nichž většina žije v Zhuangské autonomní oblasti Guangxi. Další zástupci této skupiny jsou rozdrobeni především v provinciích Yunnan, Guangdong, Guizhou a Hunan. Pro děvčata jižních Zhuangů je typickým oblečením kabátec bez límce se zapínáním na knoflíky vlevo, doplněný čtvercovým šátkem na hlavu, to všechno v černé barvě.¹³¹ Naproti této jednobarevnosti jsou příslušnice etnika Miao obvykle zkrášleny líbeznými ozdobami. Na bankovce je dívčina hlava zdobená nádhernou čelenkou ze stříbra, i krátký kabátec s vysokým límcem je zdoben mohutným stříbrným náhrdelníkem.¹³² Menšina Miao se rozděluje podle barvy oblečení na černé, modré, proužkované a jiné skupiny. Tyto skupiny žijí v různých provinciích, hlavně tedy v Guizhou, Hunan, Yunnan, Sichuan a Guangxi.

2.4.3.4 1 yuan (34a, 34b, 34c)

- národnost Dong a Yao

Zástupkyně menšin Yao vlevo a Dong vpravo, jsou zobrazeny na všech třech verzích jednoyuanové bankovky. Menšina Dong obývá především hraniční oblasti provincií Guizhou, Hunan a Guangxi.¹³³ Žena, oblečená v kabátci, má u krku vidět typický bohatě vyšívaný lem a vlasy sčesané do větších, na týlu hlavy sepnutých, vln.¹³⁴ I u žen menšiny Yao se lemy oblečení obšívají krásnými barevnými vzory, jak je vidět na bankovce. Obvykle také nosí podobně vyšitý šátek na hlavě. Dvě třetiny příslušníků národnosti Yao žijí v Autonomní oblasti Guangxi, zbytek je rozprostřen v provinciích Hunan, Yunnan, Guizhou a Guangdong.

- Dlouhá zeď (viz 2.1.3.12)

Dlouhá zeď se rozprostírá v severní části Číny a od východu k západu prochází napříč celou zemí. Začala být stavěna za vlády císaře Qin Shi Huanga, v období let 221 až 210 před naším letopočtem. Její význam spočíval v ochraně země před nájezdníky ze severu. V tomto ochranném duchu se ve stavbě pokračovalo i během vlád následujících dynastií, především dynastie Ming.

131 *China.org.cn* [online]. [cit. 2013-11-3]. The Zhuang ethnic minority. Dostupné z WWW: <<http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-zhuang.htm>>.

132 *China.org.cn* [online]. [cit. 2013-11-3]. The Miao ethnic minority. Dostupné z WWW: <<http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-miao.htm>>.

133 XIAO, Xiaoming, ed. *China's Ethnic Minorities*. Beijing: Foreign Languages Press, 2005. s. 38.

134 *China.org.cn* [online]. [cit. 2013-11-3]. The Dong ethnic minority. Dostupné z WWW: <<http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-dong.htm>>.

2.4.3.5 2 yuan (35a, 35b)

- národnost Ujgur a Yi

Ženy ujgurské menšiny, jejichž zástupkyně je zobrazená vpravo, jsou zvyklé nosit západní styl oblečení. Jediné, co je odlišuje, jsou muslimské čapky se čtyřmi zašpičatělými rohy, vyšívané pouze bílou a černou nití nebo naopak se vzory v národních barvách.¹³⁵ Ujguři mají také svou Autonomní oblast Xinjiang, ve které žije zhruba tři pětiny zástupců etnika. Národnost Yi je nejmenší etnickou skupinou v jihozápadní Číně. Lidé obývají provincie Yunnan, Sichuan, Guizhou a Guangxi.¹³⁶ Ženy obvykle nosí krajkové nebo vyšívané kabátce a na hlavě černý turban nebo čtvercový šátek, jehož okraj jim zakrývá čelo.¹³⁷

- Pilíř jižního nebe / Nantian Yizhu

Na ostrově Hainan se nachází pobřežní oblast Tianya Haijiao, v překladu „konec nebe a začátek moře“. Této čarokrásné oblasti vévodí velký kámen s názvem Pilíř jižního nebe. K jeho vzniku se vztahuje legenda o andělech, kteří chtěli zachránit ztracené rybáře na moři a byli za to potrestáni Nebesy. Rozlíčený bůh Hromu je rozdrtil v kameny, které zde dodnes na rybáře dohlíží a drží nad nimi ochrannou ruku.¹³⁸

2.4.3.6 5 yuan (36)

- národnost tibetská a Hui

Národnostní menšina Hui je druhou nepočetnější menšinou v Číně. Nejvíce příslušníků této skupiny můžeme najít v jejich domácí Autonomní oblasti Ningxia.¹³⁹ Jejich styl oblékání odpovídá jejich náboženství, tedy Islámu. Zástupce huiského etnika je oblečen do jednoduchého oděvu, který zakrývá i krk a na hlavě má muslimský turban. Tibeťanka vpravo má na hlavě typickou kožešinovou čepici a plátěný kabátec s dlouhými rukávy.¹⁴⁰ Tibeťané mají také svou Autonomní oblast Tibet, která se rozkládá na náhorní plošině ve výšce více jak 4000 metrů nad mořem. Kromě této oblasti žijí

135 *China.org.cn* [online]. [cit. 2013-11-4]. The Uygur ethnic minority. Dostupné z WWW: <<http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-uygur.htm>>.

136 XIAO, Xiaoming, ed. *China's Ethnic Minorities*. Beijing: Foreign Languages Press, 2005. s. 30.

137 *China.org.cn* [online]. [cit. 2013-11-4]. The Yi ethnic minority. Dostupné z WWW: <<http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-yi.htm>>.

138 *Sinobanknote* [online]. [cit. 2013-11-4]. The Pillar of Southern Heaven. Dostupné na WWW: <http://www.sinobanknote.com/show_article.php?language=english§ion=place&title=pillar>.

139 XIAO, Xiaoming, ed. *China's Ethnic Minorities*. Beijing: Foreign Languages Press, 2005. s. 38.

140 *China.org.cn* [online]. [cit. 2013-11-4]. The Tibetan ethnic minority. Dostupné z WWW: <<http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-tibetan.htm>>.

také v provinciích Qinghai, Sichuan Gansu a Yunnan.

- Soutěska Wu na Dlouhé řece (viz 2.5.3.3)

Soutěska Wu je součástí přírodního komplexu Tři soutěsky na Dlouhé řece. Rozprostírá se v délce 42 kilometrů od ústí řeky Daning po město Guandukou. Ze Tři soutěsek se považuje za tu nejkrásnější a nejkldnější.

2.4.3.7 10 yuan (37)

- národnost Han a mongolská

Na bankovce hodnoty 10 yuan je vlevo zobrazen postarší muž z národnosti Han a vpravo pak mongolský mladík. Hanové, jakožto největší národ Čínské lidové republiky, žijí prakticky po celém území. Díky hanizaci¹⁴¹ se dostali i mezi národnostní menšiny a postupně se s nimi asimilují. Starší muž je oblečen v normálním denním oblečení. Mongolský mladík je oblečen také velmi střídě. Má na sobě jednoduchou bílou košili a do barvy sladěný turban, který Mongolové velmi rádi a často nosí.¹⁴² Zatímco jedna polovina mongolské populace v Číně žije v Autonomní oblasti Vnitřní Mongolsko, druhá je roztroušena v dalších provinciích, především v severozápadních oblastech.

- hora Qomolangma / Mount Everest

Mt. Everest, v tibetštině také jako hora Qomolangma, je nejvyšší světová hora o výšce 8.848 metrů nad mořem. Nachází se na hranicích mezi Nepálem a čínskou Autonomní oblastí Tibet, v pohoří Himaláje. Název „Qomolangma“ v překladu znamená Svatá Matka. Ve staré Číně připadla horám stejná role jako vládcům ve společnosti: zaručovaly pevné trvání vesmíru.¹⁴³ Čína se tedy může cítit pyšná, že právě na jejím území se nachází hora nejvyšší.

2.4.3.8 50 yuan (38a, 38b)

- dělník, rolnice a vzdělanec

Od vzniku ČLR byli ústředními postavami pouze dělníci a rolníci, vzdělanci se dostali na „výslunní“ až během Tengem vyvolané kampaně „Hledat pravdu na základě

141 Hanizace je proces, kdy jsou menšinová území osidlována Hany.

142 *China.org.cn* [online]. [cit. 2013-11-4]. The Mongolian ethnic minority. Dostupné z WWW: <<http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-mongolian.htm>>.

143 EBERHARD, Wolfram. *Lexikon čínských symbolů: Obrázková řeč Číny*. Praha: Volvox Globator, 2001. s. 76.

faktů“. Oživila se činnost Čínské akademie věd a někdejší Maův antiintelektualismus byl navždy zapomenut.¹⁴⁴ Bankovka zároveň poukazuje na jednotu lidu a že jsou si všichni rovni, mladí i staří, muži i ženy.

– vodopády Hukou na Žluté řece

„Vodopády v Chu-kchou, druhé největší vodopády v Číně, patří k nejvýznamnějším čínským krajinným památkám.“¹⁴⁵ Nacházejí se na hranici provincií Shanxi a Shaanxi. Volný překlad názvu znamená „otvor láhve“ a je velmi výstižný. Protékající Žlutá řeka, která má před soutěskou tok o šířce 300 metrů, se musí vtěsnat do padesátimetrového koryta a spadnout z výšky třiceti metrů.¹⁴⁶ Tato podívaná dozajista připomíná vytékající vodu z láhve. Svou jedinečností jsou vodopády inspirací pro mnohé umělce a básníky jako například Li Poa.¹⁴⁷

2.4.3.9 100 yuan (39a, 39b)

– Mao Zedong, Zhou Enlai, Liu Shaoqi, Zhu De

Na poslední bankovce z této série jsou vyobrazeni čtyři prominentní představitelé komunistické strany, v pořadí zleva doprava: Zhu De, Liu Shaoqi, Zhou Enlai a Mao Zedong. Všichni se narodili koncem devatenáctého století a tři zemřeli ve stejném roce 1976, kromě Liu Shaiqiho, který zemřel téměř o deset let dříve. Všichni se zúčastnili Dlouhého pochodu a po vítězství KS Číny byli zvoleni do nejvyšších vládních pozic. Mao Zedong se stal prezidentem, Zhou Enlai premiérem a ministrem zahraničí a Zhu De vrchním velitelem Čínské lidově osvobozené armády. Liu Shaoqi, zastávající v té době pozici místopředsedy Ústřední lidové vlády, nastupuje roku 1959 na místo Maa jako druhý prezident ČLR.

– vrcholky hor Jinggang (viz 2.2.3.5)

Vrcholky hor Jinggang byly prvním územím, kde se začaly vytvářet komunistické vojenské oddíly, později zvané jako Čínská lidově osvobozená armáda. Po konfrontaci s nacionalisty roku 1927 a po několika neúspěšných povstáních se do těchto míst odebral Mao Zedong se svým armádním velitelem Zhu De a založili zde prozatímní velitelství až do Dlouhého pochodu roku 1934.

144FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 460.

145*100 divů Číny: Historie, kultura a přírodní krásy Říše středu*. Dobřejojvice: Rebo Productions CZ, 2006. s. 46.

146Tamtéž.

147Li Po byl básník tchangské dynastie žijící v letech 701-762.

2.5 Bankovky 5. série

Bankovky páté série jsou posledními oficiálně vydanými bankovkami v ČLR. Jejich tisk spadá do roku 1999, kdy bylo slaveno padesáté výročí od založení Čínské lidové republiky. Bankovky se začaly vydávat v nominální hodnotě 1 yuan, 5 yuan, 10 yuan, 20 yuan, 50 yuan a 100 yuan mezi lety 1999 až 2004. Tato série je v současné době nejvíce používaná, i když v oběhu dále kolují bankovky ze čtvrté série. V roce 2005 byla vytištěna druhá verze těchto bankovek, na kterých jsou zobrazeny naprosto stejné motivy, akorát jsou navíc opatřeny dalšími ochrannými prvky.

2.5.1 Historické okolnosti vzniku bankovek 5. série

Roku 1997 umírá Deng Xiaoping, osobnost spjatá s důležitými hospodářskými a politickými reformami koncem osmdesátých let. Na otázku, kdo nastoupí na jeho místo, už byl předem vybrán Jiang Zemin, doposud zastávající funkci generálního tajemníka KS Číny. Jeho vláda nadále pokračovala v reformách a snažila se o rozvoj zahraničních vztahů, čemuž nasvědčuje i začlenění ČLR do Světové obchodní organizace (WTO) koncem roku 1999.¹⁴⁸

Konec devadesátých let bylo obdobím politické stability a hospodářského růstu. Většina obyvatelstva pocítila „větší míru osobní nezávislosti než kdy v historii ČLR předtím. Bylo to způsobeno rozmachem individuálních ekonomických aktivit, které stát toleroval a sám přímo podněcoval.“¹⁴⁹ Do komunistické strany byli nově přijímáni podnikatelé, což znamenalo částečný odklon od marx-leninské teze a naznačovalo lehký pravicový směr.¹⁵⁰ KS Číny však nikdy nepřipustila vznik jakékoli opoziční strany či ohrožení její svrchované vlády. Příkladem je pozatýkání všech příslušníků Čínské demokratické strany, která se roku 1998 snažila řádně zaregistrovat jako legální strana a stejně tak i posílání stoupců nově vzniklého hnutí Falun Gong¹⁵¹ v roce 1999 do pracovních táborů.

148FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 515.

149FÜRST, Rudolf. *Čína ve XX. Století: díl 3*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. s. 26.

150Tamtéž, s. 32.

151*Falun Gong* bylo náboženské hnutí spojující tradiční myšlenky a praktiky, hlavně meditaci a dechová cvičení *qigong*, s bizarní protimoderní ideologií. Roku 1999 se k této víře hlásilo na desítky milionů čínských občanů. (FAIRBANK 2007, s. 513.)

Roku 1999 byl Hu Jintao zvolen viceprezidentem ČLR a spolu s ním se zrodila „kampaň „otevírání západu“, která představovala soubor rozsáhlých investičních akcí centrální vlády, jejichž cílem bylo ekonomicky stabilizovat chudé provincie a autonomní oblasti ve vnitrozemí a na západní periferii.“¹⁵² Vláda se tak snažila vyrovnat drastické rozdíly ve vyspělosti mezi východem a západem. Investovala peníze do rozvoje infrastruktury a snažila se o jejich ekonomickou integraci do východních provincií.

Kromě těchto událostí byl „rok 1999 také symbolickým datem, ve kterém se kumulovala tři významná výročí končící devítkou: osmdesáté výročí Májového hnutí,¹⁵³ padesát let od založení ČLR a čtyřicet let od tibetského povstání, kdy dalajlama odešel do exilu.“¹⁵⁴

2.5.2 Společné znaky bankovek 5. série

Ústřední motiv přední strany všech bankovek tvoří portrét Mao Zedonga. Z pohledu do historie víme, že Mao nebyl zrovna nejsolidárnějším vůdcem a že během jeho vlády zemřelo na desítky milionů lidí. Nechoval se podle zásad, které měli dodržovat všichni ostatní a vyžíval se jak v manipulaci s lidmi, tak i s komunistickou ideologií, kterou aplikoval podle svých potřeb. Nadále je však považován za zakladatele nové éry, který přinutil Čínu znovu povstat a zbavit se útlaku ze strany imperialistů a nacionalistů.¹⁵⁵ Je velmi často chápán jako symbol národní síly. Vyhrál boje proti japonským okupantům i proti straně Guomindang. Někteří lidé ho dokonce obdivovali pro jeho krutost a bezcitnost. I po uplynutí dvaatřiceti let od jeho smrti, jeho myšlenky nadále vládou politickému systému. Jeho portrét stále visí na bráně Nebeského míru a jeho mrtvé tělo v mauzoleu na náměstí Nebeského klidu je stále vyhledávanou turistickou atrakcí.¹⁵⁶

Mao Zedong žil mezi lety 1893 až 1976 a stal se prvním prezidentem Čínské

152 FÜRST, Rudolf. *Čína ve XX. Století: díl 3*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. s. 31.

153 Májové hnutí bylo anti-imperialistické, politické a kulturní hnutí, které se zformovalo na základě studentských demonstrací roku 1919. Úsilím mladé čínské inteligence bylo modernizovat společenský život Číny.

154 Tamtéž, s. 31.

155 FENBY, Jonathan. Mao loses face on Chinese banknotes [online]. 2008-7-9 [cit. 2013-11-17].

Dostupné z WWW:

<<http://www.theguardian.com/commentisfree/2008/jul/09/olympicgames2008.china>>.

156 Tamtéž.

lidové republiky. Mnoho Číňanů ho považuje za jednoho z největších národních hrdinů a vůdců v moderní čínské historii. Cení si ho jako talentovaného vojenského стратега, politickou vedoucí osobnost a člověka, jež je schopný přimět čínskou společnost k dalšímu rozvoji.¹⁵⁷ Není tedy divu, že je to právě on, kdo byl vyobrazen na bankovkách vydaných k 50. výročí založení ČLR.

Uprostřed přední strany je vyobrazena květina, která dodává bankovkám jakousi eleganci. V této sérii bylo vydáno šest bankovek a každá z nich nese obraz jiné symboliky v podobě zobrazené květiny. Jsou zde zobrazeny jedny z nejdůležitějších čínských rostlin. Zmínka o těchto rostlinách je obsažena již v Knize písní,¹⁵⁸ kde byly pro svoje vlastnosti opěvovány básníky.

Motivy rubových stran bankovek odhalují krásy čínské země a významné vládní budovy. Tato místa se řadí mezi kulturní a historické památky Číny a též jsou považována za klíčové turistické atrakce. Mnoho z nich je zařazeno na Seznamu světového přírodního a kulturního dědictví UNESCO.

Stejně jako předchozí série, je i na těchto bankovkách zobrazen státní znak ČLR, tentokrát na lícové straně. Nápis „Čínská lidová banka“ je znovu přeložen do čtyř jazyků národnostních menšin na straně rubové v pravém horním rohu.

2.5.3 Sémiotika jednotlivých bankovek 5. série

Přehledová tabulka bankovek 5. série

Číslo bankovky	Nominální hodnota	Datum vydání	Rožměr (mm)	Barva lícové a rubové strany	Motiv lícové strany	Motiv rubové strany
40	1 yuan	30. července 2004	130 x 63	žlutozelená	Mao Zedong, orchidej	Západní jezero
41	5 yuan	18. listopadu 2002	135 x 63	oranžovořialová	Mao Zedong, narcis	hora Tai
42	10 yuan	1. září 2009	140 x 70	modrá	Mao Zedong, růže	Tři soutěsky na Dlouhé řece
43	20 yuan	16. října 2000	145 x 70	zelenohnědá	Mao Zedong, lotos	krajina v Guilinu
44	50 yuan	1. září 2009	150 x 70	zelená	Mao Zedong, chryzantéma	palác Pojala
45	100 yuan	1. října 1999	155 x 70	červená	Mao Zedong, květ slivoně	Velký sál lidu

2.5.3.1 1 yuan (40)

– orchidej

Nejpřitažlivější vlastností orchideje je její vůně. „Symbolizovala krásu mládí, a

¹⁵⁷ANG, James. Contemporary Banknotes of China [online]. [cit. 2013-11-17]. Dostupné z WWW: <<http://jamesmys.blogspot.cz/2008/09/contemporary-banknotes-of-china-part-2.html>>.

¹⁵⁸Knih písní je básnická antologie ze 7. století před našim letopočtem.

přirovnával se k ní svěží dech mladé dívky.¹⁵⁹ Kromě radosti a čestnosti vyjadřuje i přání životní harmonie.

– Západní jezero

Západní jezero se nachází v historickém centru města Hangzhou v provincii Zhejiang. Je ze tří stran obklopeno horami, na nichž se nachází spousta starověkých budov, jeskyní a pamětních desek. Jeho malebná krajina inspirovala nejen básníky a malíře, ale především zahradní architekty, kteří se snažili přenést tuto krásu i do vzdálených krajů jako Korei a Japonska. Západní jezero se zařadilo mezi první Národní klíčové turistické památky v roce 1982 a roku 1985 bylo zvoleno jako jedno z Čínských malebných míst.¹⁶⁰

Na bankovce je zobrazena jedna z takzvaných „Deseti vyhlídek“, které se nachází kolem jezera. Tato vyhlídka nese název „Tři tůně odrážející měsíc“ a nachází se u ostrova Xiaoyingzhou, kterému se často říká také Santanyingyue. Nedaleko jeho břehů stojí tři kulaté pagody asi dva metry vysoké, které vypadají jako by plavaly na vodě. K večeru se v jednotlivých pagodách zapálí svíčky a jejich světlo, odrážející se od hladiny, vytváří tři malé měsíce na hladině jezera.¹⁶¹ Kontrast těchto tří malých měsíců a zářivého měsíce na obloze spoluutváří kouzelné obrazce.

2.5.3.2 5 yuan (41)

– narcis

Narcis je symbolem štěstí. Lidé si ho nechávají vykvést k Novému roku, aby jim jeho symbolika přislíbila štěstí v celém nadcházejícím roce.¹⁶² Také se věří, že darovaný narcis pomůže darovanému odkrýt jeho skrytý talent.

– hora Tai

Hora Tai se nachází severně od města Tai'an v provincii Shandong. Je nejnavštěvovanější a nejvíce uctívanou horou v Číně. Na vrcholu skály je vyryt nápis, který prohlašuje tuto horu za nejposvátnější z „Pěti posvátných hor taoismu“ (*wúyue*

159HRDLIČKOVÁ, Věna a TRNKA, Aleš. *Rostlina jako symbol v čínské a japonské kultuře*. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 132.

160UNESCO [online]. [cit. 2013-11-18]. West Lake Cultural Landscape of Hangzhou. Dostupné z WWW: <<http://whc.unesco.org/en/list/1334>>.

161Čína.světadíly [online]. [cit. 2013-11-18]. Hangzhou a Západní jezero. Dostupné z WWW: <<http://cina.svetadily.cz/clanky/Hangzhou-a-Zapadni-jezero>>.

162EBERHARD, Wolfram. *Lexikon čínských symbolů: Obrázková řeč Číny*. Praha: Volvox Globator, 2001. s. 167.

dúzūn, 五岳独尊). Na vrchol hory, která je vysoká 1545 metrů nad mořem, vede 6660 schodů. Trasa je lemovaná památkami už z dob paleolitu, nachází se zde chrámy, různé pavilóny a pamětní desky. Během období císařství se na vrchol hory vydávali i císaři, aby zde obětovali a uctili Nebesa a Zemi. Pokud se některým z vládců nepodařilo horu zdolat, byli potrestáni nepřítel Nebes. Podporu Nebes si žádali nejspíš i Konfucius a Mao Zedong, kteří na vrcholek hory také vystoupali.¹⁶³

Nejkrásnější a také nejvyhledávanější pohled z hory se naskytá při východu slunce, kdy je celá krajina ozářena ranními paprsky. Krása hory Tai a její historické památky dodnes slouží jako inspirace pro básníky, malíře a učence. V roce 1987 byla zapsána na Seznam světového přírodního a kulturního dědictví UNESCO.

2.5.3.3 10 yuan (42)

- růže

Rostlinou přetrvávající všechna čtyři roční období je růže. Pokud člověk daruje růži, přeje tím úspěch ve všech čtyřech obdobích. Zároveň je růže symbolem mládí.¹⁶⁴

- Tři soutěsky na Dlouhé řece

Tři soutěsky, jmenovitě Wu, Qutang a Xiling, se nacházejí v rozsáhlé oblasti vzdálené od sebe necelých 200 kilometrů a tvoří nejatraktivnější část v povodí Dlouhé řeky. Rozpínají se od okresu Fengjie v provincii Chongqing po město Yichang v provincii Hubei.¹⁶⁵

Staré přísloví říká, že „soutěska Qutang je vznešená, soutěska Wu elegantní a Xiling nebezpečná“.¹⁶⁶ Qutang je 8 kilometrů dlouhá soutěska s naprosto dech beroucí a netypickou krajinou se strmými srázy. Soutěsku Wu, dlouhou 42 kilometrů, z obou stran obkličují dlouhé a hluboké kaňony, kvůli kterým sem málokdy pronikne sluneční svit. Díky nim zde vzniká oblačnost a mlha a dotvářejí tak poklidnou a malebnou podívanou. Nejdelší soutěskou je Xiling, která se táhne dlouhých 66 kilometrů. Je známá svými nebezpečnými mělčinami se spoustou útesů a bouřlivými peřejemi. Oblíbená je kvůli

163 *Čína.světadíly* [online]. [cit. 2013-11-18]. Taishan – Pokojná hora. Dostupné z WWW: <<http://cina.svetadily.cz/clanky/Taishan-pokojna-hora>>.

164 EBERHARD, Wolfram. *Lexikon čínských symbolů: Obrázková řeč Číny*. Praha: Volvox Globator, 2001. s. 213.

165 *100 divů Číny: Historie, kultura a přírodní krásy Říše středu*. Dobřeějovice: Rebo Productions CZ, 2006. s. 41.

166 Tamtéž.

pohledu na přitékající říčky, skvostné kameny a krasové jeskyně.¹⁶⁷

2.5.3.4 20 yuan (43)

- lotos

Jednou z nejpozoruhodnějších rostlin nejen v Číně, ale i v Evropě, je lotos. I když vyrůstá ze špinavé bahnitě vody, zůstává naprosto čistý. „Jeho dutý stvol je natolik pevný, že se udrží vzpřímený a ještě unese tíhu květu.“¹⁶⁸ Tato květina nese význam čistoty, skromnosti a dokonalosti.¹⁶⁹ Lotos se může v čínštině vyslovit dvěma způsoby: *lien-chua* nebo *che*. *Che* znějící stejně, ale napsané jiným znakem, znamená jednotu.¹⁷⁰

- krajina v Guilinu

Guilin je město nacházející se na severovýchodě Autonomní oblasti Guangxi a je známé především díky unikátní scénérii vápencových homolí. Zelené kopce, před nimiž se rozprostírají lány zelených bambusů, se nacházejí v povodí řeky Li. „Slabiku *li* lze v čínštině přiřadit k mnoha různým znakům s rozličnými významy. U řeky Li-ťiang se nejčastěji hovoří o souvislosti se slovem „průzračný“,“¹⁷¹ což naprosto odpovídá skutečnosti. Kromě krás přírody je tato oblast významná díky obrovskému množství skalních rytin, které zde byli vyryty už před staletími.

Oblast řeky Li, ve které se nachází homolovité kopce, byla roku 1982 zařazena mezi významné krajinné i historické oblasti Číny.¹⁷² Patří mezi nejmalebnější místa na celém čínském území. Je inspirací pro mnohé malíře a básníky a dokonce i americký prezident Bill Clinton si ji oblíbil.

2.5.3.5 50 yuan (44)

- chryzantéma (viz 2.3.3.1)

Chryzantéma je symbolem čestnosti, oddanosti a věrného přátelství, a také podzimu, dlouhověkosti a nesmrtelnosti.

167 *Sinobanknote* [online]. [cit. 2013-11-18]. Three Gorges of Yangtze River. Dostupné z WWW:

<http://www.sinobanknote.com/show_article.php?language=english§ion=place&title=gorges>.

168 HRDLÍČKOVÁ, Věna a TRNKA, Aleš. *Rostlina jako symbol v čínské a japonské kultuře*. Praha: Grada Publishing, 2010. s. 87.

169 OBUCHOVÁ, Eubica. *Čínské symboly*. Praha: Grada Publishing, 2000. s. 186.

170 Tamtéž, s. 89.

171 *100 divů Číny: Historie, kultura a přírodní krásy Říše středu*. Dobřejovice: Rebo Productions CZ, 2006. s. 35.

172 UNESCO [online]. [cit. 2013-11-19]. The Lijiang River Scenic Zone at Guilin. Dostupné z WWW: <<http://whc.unesco.org/en/tentativelists/108>>.

– palác Potala

Palác Potala se nachází v hlavním městě Autonomní oblasti Tibet, ve Lhase. Pochází původně ze 7. století, z doby panovníka Songcän Gambo, který vydal příkaz ke stavbě paláce u příležitosti chystané svatby s čínskou princeznou z dynastie Tang.¹⁷³ V 11. století dostal palác jméno Potala, podle hory Potala v severní Indii, znamenající „posvátné místo buddhismu“. Stavba postupem času upadala až byla nakonec zničena ve válce. V 18. století se pátý dalajlama rozhodl stavbu znovu vzkřísit a učinil ji politickým i náboženským centrem Tibetu.¹⁷⁴ Po obsazení tibetského území Čínskou lidově osvobozenou armádou v roce 1951 se poslední čtrnáctý dalajlama uchýlil do zahraničí a palác Potala byl přetvořen v muzeum.

Palác je postaven z kamene a ze dřeva, jeho hlavní budova má 13 pater sahajících do výšky 118 metrů. Skládá se ze dvou částí: z Červeného paláce v centru, který slouží k náboženským účelům, a z Bílého paláce, který obklopuje Červený palác z obou stran. Bílý palác sloužil jako obydlí dalajlamy, nachází se v něm úřadovny, chrámy a nádvoří.¹⁷⁵

Palác Potala je nejvýše položený a největší architektonický komplex na světě, který „ztělesňuje podstatu tibetského stavebnictví.“¹⁷⁶ Uvnitř je ukryto velké bohatství v podobě vzácných fresek, buddhistických plastik, obřadních předmětů a hlavně osm posvátných stúp¹⁷⁷, které slouží k uchování ostatků dalajlamů. Roku 1994 byl přidán do Seznamu světového přírodního a kulturního dědictví UNESCO.

2.5.3.6. 100 yuan (45)

– květ slivoně (viz 2.3.3.3)

Slivoňový květ znamená předzvěst jara a obnovy života. Zároveň symbolizuje dlouhověkost a nesmrtelnost, zdraví, odolnost, vytrvalost, dokonalost a trpělivost.

– Velký sál lidu

Budova, která se nazývá Velký sál lidu, se nachází v Pekingu na západní straně Náměstí Nebeského klidu. Její stavba započala v listopadu 1958 a trvala deset měsíců

173100 divů Číny: *Historie, kultura a přírodní krásy Říše středu*. Dobřejovice: Rebo Productions CZ, 2006. s. 132.

174Tamtéž.

175Tamtéž.

176Tamtéž.

177Stúpa je buddhistická sakrální stavba k uchování ostatků svatých či samotného Buddha, velmi často bohatě zdobena zlatem a drahokamy. (GUTER 2005, s.172)

do září roku 1959. Byla slavnostně otevřena k oslavě desátého výročí založení Čínské lidové republiky. Slouží jako legislativní centrum celé země, probíhají zde sjezdy Komunistické strany Číny a Všečínského shromáždění lidových zástupců, ale i diskuze se zahraničními vyslanci.

Ve Velkém sále lidu, sloužícímu jako státní politické, ekonomické, kulturní a diplomatické centrum, padlo nemálo rozhodnutí ohledně dalšího vývoje ČLR. Toto centrum se stalo symbolem hrdosti a důstojnosti všech čínských národů.¹⁷⁸

Název budovy vymyslel sám Mao Zedong, když zde byl na inspekci během probíhající stavby. Z tváří dělníků a stavbařů vyčetl obrovské nadšení, že se mohou podílet na výstavbě tak významné budovy a pokusil se jim odvděčit za jejich píli. Pojmenoval tedy nejdůležitější státní budovu právě po samotném lidu.¹⁷⁹

Nad vrcholem budovy na bankovce září pětícípá hvězda. Její symbolika spočívá ve spojení pěti různých druhů lidu: dělníků, rolníků, vojáků, mládeže a pracující inteligence. Ti všichni spolu tvoří jednotný národ.

¹⁷⁸*The National People's Congress of People's Republic of China* [online]. [cit. 2013-11-20]. The Great Hall of the People. Dostupné z WWW:

<http://www.npc.gov.cn/englishnpc/GreatHall/node_3072.htm>.

¹⁷⁹Tamtéž.

ZÁVĚR

Záměrem této bakalářské práce bylo popsat bankovky vydané na území Čínské lidové republiky od jejího vzniku roku 1949 po rok 2008 a vysvětlit symboly na nich zobrazené. V tomto časovém období bylo vydáno celkem pět sérií, z nichž první je nejpočetnější. První série obsahuje i bankovky vydané v prosinci roku 1948 a počátkem roku 1949. V té době měla už komunistická strana většinu území pod svým velením a vydání těchto bankovek tedy také spadá do ještě „nevyhlášené“ Čínské lidové republiky. Zásadní roli ve vydávání těchto bankovek hraje Čínská lidová banka, která byla založena v prosinci 1948 a dala si za úkol sjednotit a nahradit dosavadní měnu.

Na všech bankovkách jsou použity nezjednodušené, neboli tradiční čínské znaky. Během druhé poloviny dvacátého století sice proběhla v ČLR postupná reforma k jejich zjednodušení, ale znaky tradiční se vyznačují mnohem větší vyvážeností a estetickou harmonií, a proto jsou i nadále využívány v umění a kaligrafii,¹⁸⁰ a tudíž i na samotném uměleckém dílu jako je bankovka.

Znaky na první sérii bankovek jsou psány ještě podle starých tradic, tedy zprava doleva. Jelikož chtěla být ČLR moderní a především se odlišit od předcházející vlády, od druhé série se znaky píší zleva doprava. Od druhé série se na všech bankovkách objevuje také čínský státní znak a nápis „Čínská lidová banka“ je zobrazen v dalších třech jazycích národnostních menšin, těmi jsou ujurština, mongolština a tibetština. Od třetí série k těmto třem jazykům menšin přibývá ještě jeden, latinkou psaný zhuangský jazyk. Nově je zde také použit přepis v pinyin.

Bankovky první, druhé a třetí série jsou si námětově velmi blízké. V době jejich vydávání měl v područí ČLR Mao Zedong, který se ze všeho nejvíc snažil o hospodářský růst a sjednocení všech čínských národností. Motivy těchto sérií zobrazují pracující lid, fungující industrializaci a zemědělství bohaté na plodiny. Čtvrtá série bankovek se dostala do oběhu až po několika letech od smrti Maa, kdy v zemi zavládly moderní reformy pod vedením Deng Xiaopinga. Země se snažila vzpamatovat z otřesných zážitků Kulturní revoluce a dát znovu základní práva všem etnickým menšinám. Páté, a také poslední, sérii čínských bankovek vévodí portrét Mao Zedonga

¹⁸⁰*Taipei Economic and Cultural Office* [online]. 2006-9-26 [cit. 2013-12-11]. Tradiční nebo zjednodušené?. Dostupné z WWW: <<http://www.roc-taiwan.org/cz/ct.asp?xItem=17421&ctNode=1127&mp=147&nowPage=18&pagesize=15>>.

na přední straně. I když si dnešní lidé i funkcionáři KS Číny uvědomují, že Mao během své vlády napáchal spoustu chyb, berou ho i nadále jako velkého vůdce, který je dostal z područí nacionalistů a imperialistů.

Náměty převážně rubových stran, u první série pouze některých lícových stran, tvoří různé přírodní, historické či kulturní památky. Většina z nich spadá pod chráněnou oblast čínské vlády a některé z nich dokonce pod Světového dědictví UNESCO. Každopádně jsou to místa hojně navštěvovaná turisty.

Jak už bylo na začátku práce řečeno, bankovky jsou studnicí plnou historie a kultury dané země. Díky této práci je poznatek z historie přenesen na bankovky a pomáhá nám pochopit dění dané doby.

ANOTACE

Příjmení a jméno: Talapková Barbora

Katedra a fakulta: Katedra asijských studií, Filozofická fakulta

Název práce: Sémiotika čínských bankovek vydaných od roku 1949 po rok 2008

počet stran: 91

Počet příloh: 97

Počet titulů použité literatury a pramenů: 68

Klíčová slova: bankovky
sémiotika
numismatika
Čínská lidová republika
historie

Resumé:

Cílem bakalářská práce je popsat a vysvětlit náměty na čínských bankovkách vydaných od vzniku Čínské lidové republiky roku 1949 po rok 2008. Bankovky jsou rozděleny do pěti sérií podle doby jejich vydání. S pomocí historických poznatků z doby vydání těchto bankovek jsou definovány motivy na nich zobrazené. Je poukázáno na společné znaky objevující se v dané sérii, a poté popisovány jednotlivé bankovky. Závěrem práce je celkové porovnání všech sérií.

ANNOTATION

Surname and forename: Talapková Barbora

Department Faculty: Department of Asian Studies, Philosophical Faculty

Name of work: The Semiotics of Chinese banknotes issued from 1949 to 2008

Number of pages: 91

Number of appendix: 97

Numbers of titles used literature and sources: 68

Keywords: banknotes
semiotics
numismatics
People's Republic of China
history

Résumé:

The main aim of this thesis is to describe and explain the symbols on Chinese banknotes issued from the origin of People's Republic of China in 1949 until 2008. The banknotes are divided into five series according to their time of issue. The motives portrayed on them are defined with the historical assistance from the issue time. The common characteristics of the given series are pointed out and then the individual banknotes are being described. The conclusion of this thesis is to compare all the five series.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

100 divů Číny: Historie, kultura a přírodní krásy Říše středu. Dobřejovice: Rebo Productions CZ, 2006. 208 s. ISBN 80-7234-572-9.

BAKEŠOVÁ, Ivana. *Čína ve XX. století: díl 1.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. 126 s. ISBN 80-244-0251-3.

BAKEŠOVÁ, Ivana. *Čína ve XX. století: díl 2.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. 218 s. ISBN 80-244-0611-X.

BECKER, Jasper. *Čína na přelomu století.* Praha: Jiří Buchal – BB art, 2002. 398 s. ISBN 80-7257-729-8.

ČERNÝ, Jiří a HOLEŠ, Jan. *Sémiotika.* Praha: Portál: 2004. 363 s. ISBN 80-7178-832-5.

DOUBRAVOVÁ, Jarmila. *Sémiotika v teorii a praxi: Proměny a stav oboru do konce 20. století.* Praha: Portál, 2002. 159 s. ISBN 80-7178-566-0.

EBERHARD, Wolfram. *Lexikon čínských symbolů: Obrázková řeč Číny.* Praha: Volvox Globator, 2001. 296 s. ISBN 80-7207-401-6.

FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. 696 s. ISBN 968-80-7106-919-5.

FŮRST, Rudolf. *Čína ve XX. Století: díl 3.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 189 s. ISBN 80-244-1286-1.

GUTER, Josef. *Bohové a symboly staré Číny: Slovník čínské mytologie.* Praha: Nakladatelství Brána, 2005. 224 s. ISBN 80-7243-263-X.

HRDLIČKOVÁ, Věna a TRNKA, Aleš. *Rostlina jako symbol v čínské a japonské kultuře*. Praha: Grada Publishing, 2010. 156 s. ISBN 978-80-247-1985-6.

CHANG, Jung a HALLIDAY, Jon. *Mao: Příběh, který možná neznáte*. Praha: BETA – Dobrovský, 2006. 720 s. ISBN 80-7306-272-0.

KUBEŠOVÁ, Marcela. *Cesty čínské revoluce 1946-1956*. Praha: Univerzita Karlova, 1987. 118 s.

NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, Emanuela. *Základy numismatiky*. Praha: Academia, 1975. 264 s.

OBUCHOVÁ, Lubica. *Čínské symboly*. Praha: Grada Publishing, 2000. 187 s. ISBN 8024790459.

OBUCHOVÁ, Lubica. *Číňané 21. století : dějiny - tradice - obchod*. Praha: Academia, 1999. 287 s. ISBN 80-200-0641-9.

ŠKVAŘIL, Jaroslav. *Čínská lidová republika – historie a současnost*. Praha: Horizont, 1987. 48 s.

ŠOUŠA, Jiří a ŠŮŠA, Jaroslav. *Peníze v proměnách moderní doby*. Praha: Nová tiskárna Pelhřimov, 2006. 369 s. ISBN 80-86559-60-2.

XIAO, Xiaoming, ed. *China's Ethnic Minorities*. Beijing: Foreign Languages Press, 2005. 120 s. ISBN 7-119-03184-8.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

ANG, James. Contemporary Banknotes of China [online]. [cit. 2013-11-17]. Dostupné z WWW: <<http://jamesmys.blogspot.cz/2008/09/contemporary-banknotes-of-china-part-2.html>>.

Banknote and Coin Appreciate [online]. [cit. 2013-7-12]. The First Series of RMB. Dostupné z WWW: <<http://www.cbpm.cn/English/BanknoteandCoinAppreciation/BCPRC/TheFirstSeriesofRMB/>>.

Banknote and Coin Appreciate [online]. [cit. 2013-7-14]. The Second Series of RMB. Dostupné z WWW: <<http://www.cbpm.cn/English/BanknoteandCoinAppreciation/BCPRC/TheSecondSeriesofRMB/>>.

Banknote and Coin Appreciate [online]. [cit. 2013-10-27]. The Fourth Series of RMB. Dostupné z WWW: <<http://www.cbpm.cn/English/BanknoteandCoinAppreciation/BCPRC/TheFourthSeriesofRMB/>>.

Čína.světadíly [online]. [cit. 2013-11-18]. Hangzhou a Západní jezero. Dostupné z WWW: <<http://cina.svetadily.cz/clanky/Hangzhou-a-Zapadni-jezero>>.

Čína.světadíly [online]. [cit. 2013-11-18]. Taishan – Pokojná hora. Dostupné z WWW: <<http://cina.svetadily.cz/clanky/Taishan-pokojna-hora>>.

Drben [online]. 2010-12-23 [cit. 2013-12-10]. Xinhua Men. Dostupné z WWW: <http://www.drben.net/ChinaReport/Beijing/Landmarks-Hotspots/XiCheng/Xinhua_Men_Gate_of_New_China-ZongNanHai/Xinhua_Men-Gate_of_New_China-ZhongnanHai.html>.

EBERHARD, Wolfram. *A history of China* [online]. California: University of California Press, 2006. s. 202. [cit. 2013-18-6]. Dostupné z WWW: <<http://www.gutenberg.org/files/17695/17695-h/17695-h.htm>>.

Embassy of the People's republic of China in the Czech republic [online]. 2009-6-2 [cit. 2013-10-25]. Politický systém. Dostupné z WWW: <<http://www.chinaembassy.cz/cze/zggk/t126984.htm>>.

FAW [online]. 2011 [cit. 2013-11-2]. Laying the Foundation. Dostupné na WWW: <<http://www.faw.com/aboutFaw/aboutFaw.jsp?pros=forward.jsp&phight=580&about=forward>>.

FENBY, Jonathan. Mao loses face on Chinese banknotes [online]. 2008-7-9 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.theguardian.com/commentisfree/2008/jul/09/olympicgames2008.china>>.

Feng Shui Import [online]. 2012-5-4 [cit. 2013-11-15]. Chinese Red Lanterns. Dostupné z WWW: <<http://www.fengshui-import.com/blog/chinese-red-lanterns/>>.

China.org.cn [online]. [cit. 2013-11-2]. The Bouyei ethnic minority. Dostupné z WWW: <<http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-bouyei.htm>>.

China.org.cn [online]. [cit. 2013-11-3]. The Dong ethnic minority. Dostupné z WWW: <<http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-dong.htm>>.

China.org.cn [online]. [cit. 2013-11-2]. The Gaoshan ethnic minority. Dostupné z WWW: <<http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-gaoshan.htm>>.

China.org.cn [online]. [cit. 2013-11-3]. The Korean ethnic minority. Dostupné z WWW: <<http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-korean.htm>>.

China.org.cn [online]. [cit. 2013-11-2]. The Manchu ethnic minority. Dostupné z WWW: <<http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-manchu.htm>>.

China.org.cn [online]. [cit. 2013-11-3]. The Miao ethnic minority. Dostupné z WWW: <<http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-miao.htm>>.

China.org.cn [online]. [cit. 2013-11-4]. The Tibetan ethnic minority. Dostupné z WWW: <<http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-tibetan.htm>>.

China.org.cn [online]. [cit. 2013-11-3]. The Uygur ethnic minority. Dostupné z WWW: <<http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-uygur.htm>>.

China.org.cn [online]. [cit. 2013-11-4]. The Yi ethnic minority. Dostupné z WWW: <<http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-yi.htm>>.

China.org.cn [online]. [cit. 2013-11-3]. The Zhuang ethnic minority. Dostupné z WWW: <<http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-zhuang.htm>>.

Chinese posters [online]. 2013-8-17 [cit. 2013-11-30]. Early Industrialization (1950-1955). Dostupné z WWW: <<http://www.chinese posters.net/themes/early-industrialization.php>>.

Chinese posters [online]. 2013-3-16 [cit. 2013-11-20]. First Five Year Plan (1953-1957). Dostupné z WWW: <<http://chinese posters.net/themes/first-five-year-plan.php>>.

Chinese posters [online]. 2013-6-3 [cit. 2013-7-4]. Tractor Girls. Dostupné z WWW: <<http://chinese posters.net/themes/tractor-girls.php>>.

Chinese posters [online]. 2013-5-14 [cit. 2013-7-8]. Working Women. Dostupné z WWW: <<http://chinese posters.net/themes/women-working.php>>.

JING, Jun. Displacement, Resettlement, Rehabilitation, Reparation and Development - China Report [online]. s. 4. [cit. 2013-11-10]. Dostupné z WWW: <<http://siteresources.worldbank.org/INTINVRES/Resources/DisplacementResettlementRehabilitationChinasoc203.pdf>>.

LEIBOLD, James. *Ethnic Policy in China: Is Reform Inevitable?* [online]. Honolulu: East-West Center, 2013 s. 5. [cit. 2013-10-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.eastwestcenter.org/sites/default/files/private/ps068.pdf>>.

Library of Congress Country Studies [online]. 1987-8 [cit. 2013-11-20]. China energy: Oil and Natural Gas. Dostupné z WWW: <<http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field%28DOCID+cn0224%29>>.

PENG, Wuyuan. The evolution of China's coal institutions [online]. 2009-8 s. 7. [cit. 2013-11-20]. Dostupné z WWW: <http://iis-db.stanford.edu/pubs/22612/PESD_WP_86.pdf>.

Sinobanknote [online]. [cit. 2013-11-18]. Mount Jinggang. Dostupné z WWW: <http://www.sinobanknote.com/show_article.php?language=english§ion=place&title=jinggang>.

Sinobanknote [online]. [cit. 2013-12-9]. Palace of Parting Clouds. Dostupné z WWW: <http://www.sinobanknote.com/show_article.php?language=english§ion=building&title=partingclouds>.

Sinobanknote [online]. [cit. 2013-12-10]. Beihai Bridge. Dostupné z WWW: <http://www.sinobanknote.com/show_article.php?language=english§ion=building&title=beihaibridge>.

Sinobanknote [online]. [cit. 2013-8-12]. Qiantang River Bridge. Dostupné z WWW: <http://www.sinobanknote.com/show_article.php?language=english§ion=building&title=qiantang>.

Sinobanknote [online]. [cit. 2013-12-9]. Summer Palace. Dostupné z WWW: <http://www.sinobanknote.com/show_article.php?language=english§ion=building&title=summerpalace>.

Sinobanknote [online]. [cit. 2013-7-5]. The Yangtze River Bridge of Wuhan Dostupné z WWW: <http://www.sinobanknote.com/show_article.php?language=english§ion=building&title=wuhan>.

Sinobanknote [online]. [cit. 2013-11-18]. Three Gorges of Yangtze River. Dostupné z WWW: <http://www.sinobanknote.com/show_article.php?language=english§ion=place&title=gorges>.

Sinobanknote [online]. [cit. 2013-12-10]. Xinhuaamen. Dostupné z WWW: <http://www.sinobanknote.com/show_article.php?language=english§ion=building&title=xinhuaamen>.

Sinobanknote [online]. [cit. 2013-12-10]. Zhande City. Dostupné z WWW: <http://www.sinobanknote.com/show_article.php?language=english§ion=place&title=zhande>.

Sinobanknote [online]. [cit. 2013-12-10]. Zhengyangmen. Dostupné z WWW: <http://www.sinobanknote.com/show_article.php?language=english§ion=building&title=zhengyangmen>.

Taipei Economic and Cultural Office [online]. 2006-9-26 [cit. 2013-12-11]. Tradiční nebo zjednodušené?. Dostupné z WWW: <<http://www.roc-taiwan.org/cz/ct.asp?xItem=17421&ctNode=1127&mp=147&nowPage=18&pagesize=15>>.

The Cambridge history of China: volume 14. Cambridge: Cambridge University Press, 1987. [online] s. 178. [cit. 2013-11-3] Dostupné z WWW: <<http://books.google.cz/books?id=ioppEjkCkeEC&pg=PA178&dq=tractor+173+moscow+china&hl=cs&sa=X&ei=od>>

CsUqeOMcap4gSPmoHoAg&ved=0CEUQ6AEwAA#v=onepage&q=tractor
%20173%20moscow%20china&f=false>-

The National People's Congress of People's Republic of China [online]. [cit. 2013-11-20]. The Great Hall of the People. Dostupné z WWW:
<http://www.npc.gov.cn/englishnpc/GreatHall/node_3072.htm>.

Travel China Guide [online]. [cit. 2013-12-11]. Six Harmonies Pagoda. Dostupné z WWW:
<http://www.travelchinaguide.com/attraction/zhejiang/hangzhou/liuhe_pagoda.htm>.

Travel China Guide [online]. [cit. 2013-11-18]. Yan'an Pagoda Hill. Dostupné z WWW:
<<http://www.travelchinaguide.com/attraction/shaanxi/yanan/pagoda.htm>>.

UNESCO [online]. [cit. 2013-11-19]. The Lijiang River Scenic Zone at Guilin. Dostupné z WWW: <<http://whc.unesco.org/en/tentativelists/108>>.

UNESCO [online]. [cit. 2013-11-18]. West Lake Cultural Landscape of Hangzhou. Dostupné z WWW: <<http://whc.unesco.org/en/list/1334>>.

WEI, Wang. 100 Years of China's Trains under One Roof [online]. 2010-9-27 [cit. 2013-11-3]. Dostupné z WWW: <<http://english.cri.cn/7146/2010/09/27/2361s596504.htm>>.

Ww2aircraft [online]. [cit. 2013-11-3]. Czechoslovakia Air Force. Dostupné z WWW:
<<http://www.ww2aircraft.net/forum/aircraft-pictures/czechoslovakia-air-force-27936-3.html>>.

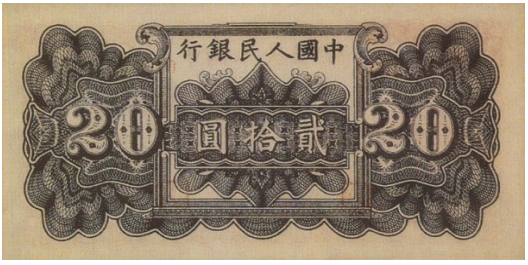
SEZNAM PŘÍLOH

- 1 Bankovky 1. série
- 2 Bankovky 2. série
- 3 Bankovky 3. série
- 4 Bankovky 4. série
- 5 Bankovky 5. série

1 Bankovky 1. série

8e

8f

9a

9b

9c

9d

10e

11a

11b

11c

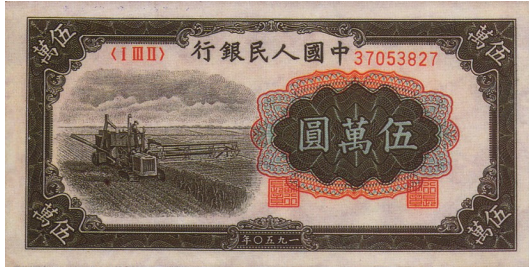
11d

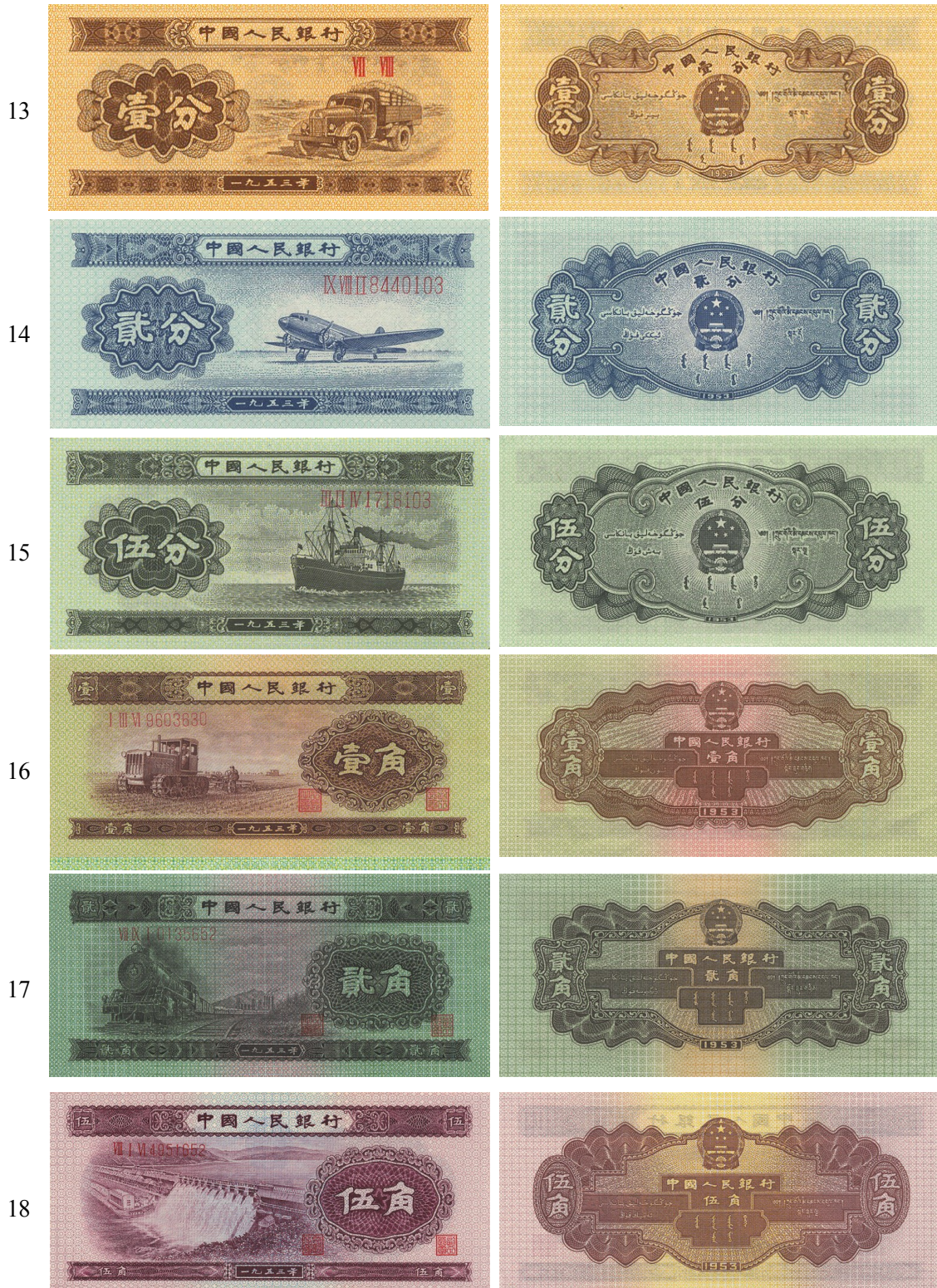
12a

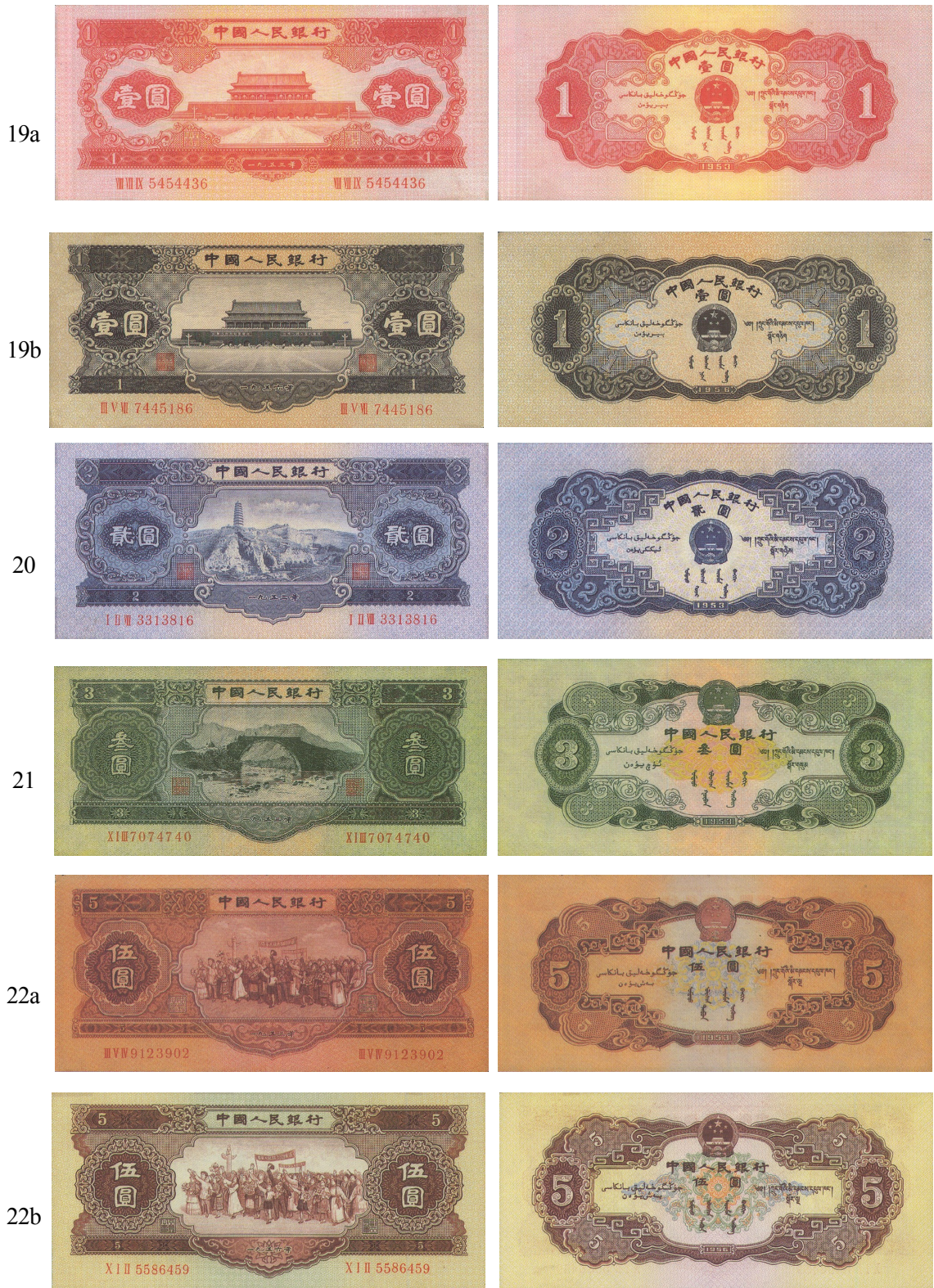

12b

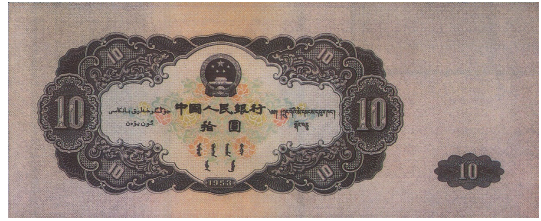

2 Bankovky 2. série

23

3 Bankovky 3. série

29

30

4 Bankovky 4. série

37

38a
38b

39a
39b

5 Bankovky 5. série

